

Az Országgyűlés

A Kolontár melletti vörösiszap-tározó átszakadása
miatt bekövetkezett környezeti katasztrófával
kapcsolatos felelősség feltárását és a hasonló
katasztrófák jövőbeni megakadályozását célzó
országgyűlési vizsgálóbizottsága

Bizottsági önálló indítvány

Országgyűlés Hivatala

Irattámogatás: *9/4795*

2011 OKT 27.

JELENTÉS

A Kolontár melletti vörösiszap-tározó átszakadása miatt bekövetkezett környezeti katasztrófával kapcsolatos felelősség feltárását és a hasonló katasztrófák jövőbeni megakadályozását célzó országgyűlési vizsgálóbizottsága
vizsgálatának eredményéről

Előadó: Kepli Lajos elnök

Budapest, 2011. október 27.

ALAPVETÉSEK

A katasztrófát kiváltó okok

A Bizottság vizsgálódása során (meghallgatások, tárgyi bizonyítékok, szakértői jelentések) a katasztrófa okát az alábbiakban határozta meg:

Tervezési okok:

Megállapítható volt, hogy a tervezés során nem voltak kellő körültekintéssel a tározó töltése alapjának feltárásában. A töltés a Torna-patak volt medrének és a Veszprém – Szombathelyi vasútvonal kiváltott helyére épült.

A folyadék (nátronlúg) visszanyerését a töltések mellé tervezték, így a „retúrvíz” kinyerés a kazettából nem annak közepéből, hanem a széléből történt.

Nem vizsgálták a 20-25 m magas leendő töltés testében ébredő feszültségeket és ennek későbbi következményeit.

Engedélyezési hiányosságok:

Alapvető hiba volt a vörösiszap hulladék besorolásának nem megfelelő végrehajtása. Míg a többi tározónál ez az anyag veszélyes hulladékként szerepel/t, addig itt nem veszélyes hulladékként kezelték, amire lényegesen enyhébb előírások vonatkoznak.

Nem tartották be a minősítésre előírt szabályokat, meg sem kérték a Hulladékminősítő Bizottság véleményét.

A kazetta töltéseinek építéséhez nem kérték ki a megfelelő építési hatóság – Bányakapitányság – szakvéleményét és a helyi jegyző adta ki a létesítési engedélyt. Ez jogszabályi hiányosságra utal.

A Katasztrófavédelem a létesítményt nem sorolta be a 96/82/EK irányelvnek (Seveso II.) megfelelően az irányelv hatása alá tartozó létesítmények körébe és így ellenőrzési jogot sem gyakorolt felette.

Az egységes környezethasználati engedély nem definiálta egyértelműen, hogy a létesítmény hulladéklerakó, vagy technológiai tároló, ahogy ezt a MAL Zrt. kezelte.

Az egyes hatóságok között hézagos volt az együttműködés, ezért jelentős hatósági előírások végrehajtása maradt el.

Üzemelési problémák:

A katasztrófa bekövetkezésének legfőbb oka a kazettában tárolt magas pH-jú lúg engedélyen felüli nagy mennyisége.

A létesítési engedély szerint a vörösiszap felett átlagosan 1.0 maximálisan 1.5 m vastag folyadékszint lett volna tartható. Ez az érték a MAL Zrt. önbevallása szerint, az un. „csónakos halradaros” mérés átlagosan 4.45 m-ben, helyenként 8.0 m-ben határozta meg, ami óriási terhelést jelentett a gátakra.

A kazetta állapotának és a technológiai folyamatok betartásának monitorozása, ellenőrzése nem volt megfelelő. Az üzem részéről a naponkénti bejárás, a műszeres vizsgálatok hiánya nem tette lehetővé a gát mikro mozgásainak észlelését.

A hatóságok éves környezetvédelmi ellenőrzése is formális volt, nem tért ki a létesítmény részletes műszaki ellenőrzésére, illetve a kazetta engedély szerinti üzemeltetésére (hulladéklerakó, technológiai üzemi tározó).

A katasztrófa bekövetkezésének felelőségi viszonyai

A Vizsgálóbizottság munkája során a fenti okok elemzése után arra a megállapításra jutott, hogy a felelősség igen összetett.

Mindezekon túl megállapítható, hogy a bekövetkezett katasztrófa alapvetően nem természeti jellegű, az egyértelműen az ipari tevékenységből fakadó ipari katasztrófának minősíthető.

Ennek megfelelően megállapítható, hogy a tervezés és a kivitelezés során elkövetett hiányosságok miatt a tervezők és a kivitelezők marasztalhatók el.

A hatósági engedélyezés során a Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség a hulladék besorolás, a töltésépítés, az üzemeltetés és annak időszakos felügyeletének ellenőrzése során alapvető hibákat követett el. Ezért az illetékesek felelősséggel tartoznak.

Végezetül a MAL Zrt. alapvető felelőssége nem kérdőjelezhető meg.

Mint már fentebb említésre került a katasztrófát nem lehet természeti katasztrófának, vagy vis maiornak tekinteni, hisz egy sor technológiai, üzemeltetési hiányosságot lehetett az üzemnek felróni.

Mindezek tételes igazolását és következményeit a bírósági tárgyalások hivatottak igazolni.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat a szakhatósági szabályozási hiányosságokat, amelyek a tervezés, az engedélyezés és az üzemelés területén jelennek meg.

A. VIZSGÁLÓBIZOTTSÁGRÓL ÁTALÁBAN

I. A vizsgálóbizottság feladata

1. Az ipari baleset rövid leírása

A vizsgálóbizottság létrehozását a 2010. október 4-én déli 12 órát követően a MAL Zrt. ajkai vörösiszap-tározóterének X. kazettájánál bekövetkezett ipari katasztrófa okainak vizsgálata indokolta. A tározó tér X. kazettájának észak-nyugati sarokpontjánál a gáttest kiszakadása, összeomlása következett be és a magas lúgtartalmú folyadékkal fedett és keveredett vörösiszap-zagy áradatként öntötte el a Torna patak völgyét és az ott elhelyezkedő Kolontár, Devecser és Somlóvásárhely települések lakott területeinek egy-egy részét. Az áradat a továbbiakban a Torna patak, a Marcal folyó, a Rába folyó vizét szennyezve veszélyeztette a Mosoni- Duna, továbbá a Duna folyó magyarországi felső szakaszának élővilágát.

2. Az ipari baleset jellege és mértéke

Az ipari katasztrófa következtében elszabadult veszélyes anyag (hulladék) mennyiségére és minőségére vonatkozóan a vizsgálóbizottság megismerte a tározóteret üzemeltető társaság, a hatóságok és a szakértők álláspontját, amelyek egymástól jelentősen eltérőek:

- A MAL Zrt. igazgatóságának és menedzsmentjének álláspontja szerint a katasztrófa során mintegy 300 ezer m³ technológiaközi anyag (nem veszélyes hulladék, vörösiszap) szabadult el a tározóból.
- Dr. Illés Zoltán, a Vidékfejlesztési Minisztérium államtitkára 2011. március 8-i tájékoztatása szerint az áradatként kiömlő anyag 12,5-13 pH közötti értékű, lúgos folyadékkal keveredett vörösiszap volt, amely mintegy 1000 hektárt öntött el.
- Moldován János, a Közép-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi Felügyelőség környezetvédelmi igazgatóhelyettesének 2011.június 7-én kifejtett álláspontja szerint, nagy valószínűséggel 13,7 pH. értékű lúgos aktivitású anyag volt a X. tározóban.
- Dr. Juhász István hidrológus, a vizsgálóbizottság által felkért szakértő 2011. június 29-i meghallgatása során utalt a Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség helyszíni méréseire, amely szerint a kifolyt anyagmennyiség a lúgos folyadékkal együtt 1.644.000 m³ volt.

3. Az ipari baleset következményei

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgató-helyettesének Dr. Hoffmann Imrének 2011. szeptember 14-i tájékoztatása szerint, az ipari katasztrófa következtében 10 lakos életét veszítette, 286 fő szorult egészségügyi ellátásra és ezek közül 120 fő hosszabb kórházi, egészségügyi ellátásra. A lúgos iszap 1017 hektár mezőgazdasági területet árasztott el, megsemmisítve az ott található mezőgazdasági kultúrákat, továbbá 367 belterületi ingatlant

ért károsodás, melyek döntő része elbontásra került, más részét helyreállították. A károsult mezőgazdálkodók száma 731 fő volt.

II. A Vizsgálóbizottság létrehozása, megalakulása és működése

A MAL Zrt. ajkai telephelyén bekövetkezett ipari katasztrófa vizsgálatára vizsgálóbizottság létrehozását 2010. október 12-én kezdeményezte a Jobbik Magyarországért Mozgalom képviselő csoportjának tagja, Kepli Lajos országgyűlési képviselő, H/1351 sz. önálló indítványával.

Az indítványt az Országgyűlés megtárgyalta és némi módosítással a 117/2010.(XI.30.) számú határozatával elfogadta. A határozat végrehajtása érdekében az Országgyűlés elnöke, Kövér László javaslatot terjesztett elő a vizsgálóbizottság tisztségviselőire és tagjaira, H/1883.sz. önálló indítványában. A javaslatot az Országgyűlés 120/2010. (XII. 7.) számú határozatával jóváhagyta. A fent említett országgyűlési határozatokat a jelentés 1. sz. melléklete tartalmazza.

A vizsgálóbizottság létrehozására vonatkozó jogszabályok meghatározták az elvégzendő feladatokat, nevezetesen:

- az ipari katasztrófa okainak feltárását,
- a felelősök megjelölését,
- a hasonló esetek megelőzésével kapcsolatos tennivalókat,
- a szakirányú kormányzati és hatósági tevékenység megújítását,
- az alkalmazandó vizsgálati eljárások módszereit,
- a jelentés elkészítésének határidejét,
- a vizsgálóbizottság működésének feltételeit

A vizsgálóbizottság 2010. december 21-én megalakult és megkezdte munkáját. Meghatározta ülésezésének rendjét, munkatervét, munkamódszereit és jóváhagyta ügyrendjét. Megjelölte a munkája során meghallgatandó személyeket és kijelölte állandó szakértőit, Dr. Kozéky László fizikus és Dr. Juhász István hidrológus személyében. A vizsgálóbizottság ügyrendjét a 2. sz. melléklet tartalmazza.

A testület tanulmányozta a MAL Zrt-től a Kormány illetékes minisztériumaitól és hivatalaitól, a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosától és más szervezetektől bekért iratokat, amelyek közül a ténymegállapítást és a következtetések levonását jól szolgálták az alábbi dokumentumok:

- a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő ZRT részéről a HUNGALU Rt. privatizációjával kapcsolatos iratok, az 1990-es évek második felére vonatkozóan;
- a Vidékfejlesztési Minisztérium részéről a MAL Zrt-re vonatkozó környezetvédelmi, hatósági engedélyezés és ellenőrzés dokumentumai;
- a Vidékfejlesztési Minisztérium részéről a HUNGALU Rt. Privatizációját követően kialakult társasági, tulajdonosi szerkezetre vonatkozó földnyilvántartási, ingatlan-nyilvántartási adatok.
- a Fővárosi és a Megyei Cégbíróságok részéről a MAL Zrt-re, a MOTIM Zrt-re és az ALOXID Kft-re, továbbá a kapcsolódó társaságokra vonatkozó cégs adatok.
- az ERNST & YOUNG, továbbá a Golder Associates társaságok részéről átadott szakértői információk.

A vizsgálóbizottság a munkatervében meghatározott személyeket a testület üléseire beidézte. A meghívott 48 személy közül 46 fő eleget tett a vizsgálóbizottság meghívásának és a részére előzetesen megküldött témában a válaszokat megadta és a helyszínen feltett kérdésekre felelt. Gyurcsány Ferenc a MOTIM ZRT részéről és Martin Zuser a Rekultiv Deponia Kft. részéről a meghívásnak nem tettek eleget. A megjelent személyek listáját a jelentés 3. sz. melléklete tartalmazza.

A testület tevékenységének ideje alatt 18 ülést tartott, amelyek közül 16 nyílt, 1 nem nyilvános és további 1 zárt ülés volt. A nyílt ülésekről készült szószzerű jegyzőkönyvek az Országgyűlés internetes honlapján hozzáférhetőek. Az üléseket 4 esetben vidéken, Ajkán, Devecserben, Mosonmagyaróváron és Neszmélyben rendezte a testület. A vidéki ülésekhez helyszíni szemle kapcsolódott, Ajkán a MAL Zrt. X. tározójánál, Mosonmagyaróváron a MOTIM Zrt. tározó terén, Almásfüzitőn a Tatai Környezetvédelmi Zrt. területén és a Rekultiv Deponia Kft. Neszmélyi vörösiszap-tározójánál.

A kolontári és devecseri helyszíneken a vizsgálóbizottság megsejmlélte a védelmi, helyreállítási és újjáépítési munkákat.

A vizsgálatokat követően a testület megkezdte az Országgyűlés részére készítendő jelentés összeállítását. A jelentés tervezet az Országgyűlés Hárszabályában foglalt követelményeket teljesítve rögzíti a vizsgálóbizottság tapasztalatait, ténybeli és jogi megállapításokat fogalmaz meg. Mindez elsősorban a MAL Zrt-nek az ipari katasztrófával kapcsolatos felelősségére vonatkozik, de kitér az országosan, általánosan az iszaptározókra vonatkozó következtetésekre is.

A vizsgálóbizottság a jelentését 2011. október 27-i ülésén egyhangúlag, 8 igen szavazattal elfogadta.

A vizsgálóbizottság az Országgyűlés által rendelkezésére bocsátott szakértői, pénzügyi keret (4,2 millió forint) által nyújtott lehetőséggel élve, szakértőket alkalmazott.

B. A VIZSGÁLÓBIZOTTSÁG TÉNYBELI, ÉS JOGI MEGÁLLAPÍTÁSAI ÁLTALÁBAN ÉS A MAL ZRT-RE VONATKOZTATVA

I. A Magyar Alumíniumipar privatizációja

1. Az Ajkai üzemről kiemelten

A privatizációs szerződés megkötésének dátuma 1997. június 20.

A Hungalu Rt. – amelynek 100%-os tulajdonosa az APV Rt. volt – mint az alumíniumipari társaságokat tömörítő Magyar Alumíniumipari Tröszt jogutódja privatizálta az Ajkai Alumíniumipari Kft-t., mely akkoriban magyar timföldgyártás egyik zászlóshajójának számított. Ez a társaság gyártotta – a Mosonmagyaróvári és az Almásfüzitői mellett – az alumínium előállításához szükséges timföldet, melyre a teljes alumíniumipar épült. A társaság a privatizáció óta többször átalakult (összeolvadt más cégekkel és ki is vált néhány társaság belőle), a mai neve MAL Magyar Alumínium Termelő és Kereskedelmi Zrt.

Az időközben a Magyar Alumínium Termelő és Kereskedelmi Zrt. tulajdonába került és a későbbiekben részben beolvadt társaságok:

- Inotai Alumínium Kft.
- Bakonyi Bauxitbánya Kft.
- KÖBÁL Kőbányai Könnyűfémű Kft.
- Hungalu Kereskedelmi Kft.

A privatizációs szerződés főbb tartalmi elemei:

A társaságot 10.000.000 forint vételárért értékesítették az Inotai Alumínium Kft. részére, amely céget korábban a Magyar Alumínium Rt. vásárolt meg. Az adás-vétel egyik feltétele az volt, hogy az eladó Hungalu Rt. elengedi a társaság vele szemben felhalmozott vevői és hiteltartozását, valamint átvállalja a bankok felé fennálló hiteltartozásait, ez összegszerűen 4.354.721.394 forintot jelentett (1997-es árszinten). Ezzel szemben a folyamatban lévő Phare – akkori EU-s forrásból a Hungalu Rt. által megvalósított – környezetvédelmi beruházáson felül további 3 milliárd forint értékű környezeti kárelhárítást vállalt, ennek részletes ütemezését és árazását a pályázati kiírás tartalmazta. A vevő további 4 milliárd forint értékű beruházás megvalósítását vállalta (1997-es árszinten) 5 éven belül, amely végrehajtása esetén természetesen a megvásárolt vállalat vagyoni és vállalati értékét is növelte.

A társaság törzstőkéje a privatizáció időpontjában 1.767.820.000 forint volt.

A Hungalu Rt. igazgatóságának elnöke, a privatizációs szerződések aláírásakor dr. Bakonyi Árpád (1995.05.30-1997.12.31) volt, aki 2000-ben az Ajkai Alumíniumipari Kft. jogutódjának számító MAL Zrt. egyik tulajdonosa lett (30%-ban). A privatizációs szerződést,

1997.06.20-án írták alá: dr. Szőke Tibor a vevő részéről (Inotai Alumínium Kft.), és Orbán Mária az eladó részéről (Hungalu Rt.).

A megkötött privatizációs szerződés mellékletei:

1. Eladó Üzletrésznének megosztásáról szóló tagi határozat
2. Üzletrész átruházási megállapodás szövege
3. Hungaluvall megkötött hitelszerződések és a Társaság ebből eredő hiteltartozásinak felsorolása
4. Külső hitelezőkkel megkötött hitelszerződések és a Társaság ebből eredő hiteltartozásainak felsorolása, Eladóval megkötött tartozásátvállaló megállapodások és hitelszerződések
5. Phare project műszaki tartalmának meghatározása
6. Üzleti terv
7. Kötelezettségátvállaló nyilatkozat
8. Alu-Fém Kft-vel megkötött szolgáltatási szerződések felsorolása
9. Készízető kezességi megállapodás
10. Jelzálogszerződés
11. Társasági szerződés
12. Cégbíróságra benyújtandó üzletrész átruházási megállapodás

A privatizációs folyamat, és annak eredményeinek teljes körű értékelése érdekében a vizsgálóbizottság meghatározott adatokat és információkat is bekért az illetékes államigazgatási szervektől. Sajnálatos módon ezek nem kerültek megküldésre, ezért a vizsgálóbizottság ezen információk nélkül kellett, hogy elkészítse jelentését. A bekért dokumentáció kiterjedt a privatizációs tenderfelhívásra, a vagyonleltárakra, az éves beszámolókra, kiegészítő mellékletekre és egyéb dokumentumokra. A privatizációs pályázati kiírás, melyet a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. (MNV Zrt.) nem tudott a vizsgálóbizottság rendelkezésére bocsátani, tartalmazta azokat a környezetvédelmi kárelhárítási felméréseket, melyek értékét a vételárból levontak. Az MNV Zrt. irattárában az említett dokumentumok azért nem voltak fellelhetők, mert a privatizációt követően a mai MNV Zrt. (akkor ÁPV Rt.) egy SELL 2000 Bt. nevű kisvállalkozást bízott meg az iratok tárolásával és rendszerezésével. A társaságot egyébként már 10 éve felszámolták, így az említett iratokat onnan sem sikerült beszerezni. A megkapott privatizációs szerződések további hiányossága, hogy a tételes vagyonleltárt sem tartalmazta, így nem lehet tudni, hogy pontosan mit is adtak el a vevő részére és ezek az értékesített vagyonelemek milyen értéken szerepeltek a társaság könyveiben. Ugyanis amennyiben az eszközök könyv szerinti értéke negatív irányban eltért a piaci értéküktől, úgy akár vagyonvesztést is okozhatott az eladó

Hungalu Rt. számára. Mindazonáltal az értékesítési ár (10 millió forint) még úgy is alacsonynak tűnik, hogy a cég 3 milliárdos környezeti kárelhárítási kötelezettséget vállalt, hiszen a Hungalu Rt. által átvállalt hitel és kötelezettségállománya meghaladta a 4,3 milliárd forintot. Ha ehhez hozzávesszük még a vállalat nemcsak könyvszerinti, hanem az üzleti értékét is (immateriális javakkal, a piaci részesedés értékével, a vevői kapcsolatokkal a tapasztalt és hozzáértő humán erőforrással, jövőbeli üzleti tervvel, lehetőségekkel) akkor az aránytalanság még inkább szembetűnő. A vállalt beruházási kötelezettség természetesen már az „új” tulajdonosok cégértékét növelte, így ebből a korábbi tulajdonosi kör nem részesülhetett.

2. A szerződések tartalma, környezetvédelmi előírások, vállalások

A fejezet tartalma a bizottság rendelkezésére álló privatizációs szerződésekből kerültek átemelésre.

(Ajka, Almásfüzitő)

Ajkai Alumíniumipari Kft.

Vörösiszap tárolás:

A kárelhárítási javaslat az eddigi rekultivációs gyakorlat és a helyszíni adottságok figyelembevételével készült. A javaslat azon a követhető technológián alapul, amely figyelembe veszi a vörösiszap anyagi tulajdonságait és elfogadja azt a gazdaságossági tény, hogy a felhalmozott vörösiszap tárolók kárelhárítását a tárolók helyben hagyásával kell megoldani.

A kárelhárítási munka fázisai:

A már kiszáradt, régen lerakott vörösiszap tárolóknál:

- a vörösiszap felszíni letakarása, a meglévő ellenőrzése, pótlása, a megfelelő vastagság kialakítása
- a tárolók körüli csurgalékvíz gyűjtő árkok, védő erdősáv, murvaszórásos kezelőút kialakítása

A még üzemelő tárolóknál:

- a környező terület rendezése és a védő erdősáv telepítése
- az üzemelő tárolók körüli csurgalékvíz gyűjtése az átmeneti tárolókba
- az üzemelő tárolók részleges takarása a feltöltés mértékének megfelelően, a tervszerű üzemeltetés biztosítása és betartása

Az I-V/a jelű tárolók izolálása egy egységben kell, hogy elkészüljön. A Budapest-Szombathelyi vasútvonallal párhuzamos szakaszon, a rézsű rendezése, humuszosítása és füvesítése szükséges.

A tárolók felszínét a még nem rendezett részeken 30 cm vastagságban szennyvíziszappal kevert talajjal kell lefedni és füvesíteni, belső földárok rendszert kialakítani, hogy a felület vízháztartás szempontból rendezett legyen. A tárolósor körül előre gyártott elemekből csatorna készüljön. A csatorna vízének gyűjtésére 500 m³ víz befogadására alkalmas záportározót kell kialakítani.

A VI. jelű tároló felszíne és rézsűi is rekultiválva vannak. A VII. jelű tárolón a jelenlegi tó kiszáritása után először a tó helyére 30 cm vastag salakréteget, majd az egész felületen 30 cm vastag szervesanyag tartalmú földet kell elteríteni és végül a füvesítést kell elvégezni.

A VIII. jelű tároló izolálását a záró salakréteg felületrendezésével és a lezáró 30 cm-es szennyvíziszappal kevert faforgácsos, szalmás előkezelt humuszréteggel kell kialakítani. Ezt követően történik a füvesítés. Az IX és I (x) jelű tárolóknál is elő kell irányozni a felületek rekultiválását.

Javasoljuk, hogy a K-i és NY-i, már megépült függőleges vízzáró falakat a tárolók É-i oldalán, az áthelyezett vasútvonal nyomvonalában kössék össze. Így megakadályozható, hogy további szennyeződés kerüljön a térség talajvizébe a vörösiszap-tárolásából. A mintegy 1900 folyóméter hosszú függőnyfalat a Torna patak kavicsterasza alatti agyagrétegbe kell bekötni.

Költségek:

I-V/a tárolók	137.790 e Ft
VI-VII tárolók	336.100 e Ft
VIII-IX tárolók	1.692.000 e Ft
I(x) tároló:	436.500 e Ft
É-i lezáró függőnyfal	273.600 e Ft
Összesen:	2.875.990 e Ft

Egyéb környezetvédelmi intézkedések:

Az Ajkai Alumíniumipari Kft. tevékenységének környezetvédelmi ellenőrzésére olyan monitoring rendszer kiépítése és üzemeltetése szükséges, amelynek alapját a jelenleg is üzemelő kutak rendszere alkotja és a vizsgálatok módja és gyakorisága megfelel a hatósági kötelezettségeknek.

A jelenleg üzemelő megfigyelő kutak és egyéb mintavételi helyek elsősorban a vörösiszap tárolók új telepítésű részére és az élővízfolyásba vezetett vizek vizsgálatára vonatkoznak. Ezt a rendszert ki kell egészíteni a

- T-1 sz. gyár talajvizének (5 db. kút)
- T-2 sz. gyár vizének (9 db kút)
- I-V/a felhagyott és lezárt vörösiszap-tárolók vízháztartásának (24 db kút)
- VI-I8x9 lezárt és üzemelő tárolók É-i függőnyfalának hatásvizsgálatára (24 db kút)

szolgáló figyelő kutak kiépítésével és rendszerbe állításával.

Ez a kiterjedt monitoring rendszer megköveteli, hogy az adatgyűjtés, és adatfeldolgozás számítógépes rendszerben történjék.

Összköltsége: 211.000 eFt

A kárelhárítás időbeni ütemezése

A tervezett környezetvédelmi kárelhárítási javaslatok műszaki tartalma, valamint azok gazdasági, pénzügyi vonatkozásai csak előirányzatnak tekinthetők. A műszaki-gazdasági optimum elérése a környezet állapotának javításában csak az egyes környezeti elemek terhelésének részletes feltárásával, egyes esetekben próbauzemi eljárások eredményeinek kiértékelése után műszaki korrekciók alkalmazásával lehetséges.

A javasolt költségek 1996. évi folyó árakon becsült költségeket jelentenek, melyek az ÁFA-t nem tartalmazzák.

A kárelhárításra tett javaslatok időben és technológiában is egymásra épülő munkálatokat jelentenek. Műszaki és gazdasági szempontokat figyelembe véve is több ütemben javasolták végrehajtani a környezet állapotát javítandó feladatokat.

Azonnali végrehajtásra javasolt intézkedések (1996-1997)

- Környezetvédelmi kárelhárítás kiviteli terveinek elkészítése
 - a talajvíz megfigyelő monitoring rendszer (talajvízfigyelő kutak) bővítése
 - csatornahálózat vízzáróságának ellenőrzése és a szükséges beavatkozások megtervezése
 - szennyvíztisztító telep korszerűsítésének megtervezése
 - vörösiszap tárolókkal kapcsolatos tervezés (meglévő, felhagyott tárolók felületének letakarása s rekultiválása, tározási kapacitás bővítése az É-i lezárt függőleges fallal és járulékos létesítményeivel)

- Liszt F. u-i lakóháza vonatkozásában zajcsökkentő fal tervezése

Tervezési munkák költsége összesen: 16.000 eFt

- Vasúti mérlegelés zajhatásának csökkentése (zajgátló fal építése) 7.000 eFt
- Csatornahálózat felújítási munkáinak 50%-a 14.900 eFt
- Monitoring rendszer bővítése 16.000 eFt
- Víz tárolók lerakódásainak megszüntetése (1 év) 2.000 eFt

Azonnal biztosítandó összeg: 55.900 eFt

Rövid távon végrehajtásra javasolt intézkedések (1998-2000)

- Szennyvíztisztító telep korszerűsítése 3.500 eFt
- Légszennyezés csökkentése
 - VII és VIII jelű kalcináló segédkérmények fűtési levegőjének porszűrése 700 eFt
 - kalcináló porszállítási rendszerébe leválasztó építése 4.000 eFt
- Hg-al szennyeződött talaj cseréje 6.500 eFt
- I-V. sz. vörösiszap tárolók felületének lezárása, rekultiválása 137.790 eFt
- VI-VII. sz. vörösiszap tárolók felületének lezárása, rekultiválása 336.100 eFt
- Veszélyes hulladéklerakó létesítése 120.000 eFt
- Csatornahálózat felújítási munkáinak 50%-a 14.900 eFt
- Víz tárolók lerakódásának megszüntetése (3 év) 3.000 eFt
- Monitoring rendszer üzemeltetése (3 év) 45.000 eFt
- Térburkolások, felületi zárások 50.000 eFt

Rövidtávú intézkedések költsége összesen: 721.490 eFt

Középtávú végrehajtásra javasolt intézkedések (2001-2004)

- Légszennyezés csökkentése: VII és VIII. jelű kalcináló kemencékhez szövetbetétes szűrők beépítése 170.000 eFt
- VIII-IX sz. vörösiszap tárolók felületének 30%-ban történő lezárása 507.600 eFt
- É-i vízzáró függönyfal 30%-nak megépítése 82.080 eFt

- Víz tározók lerakódásának megszüntetése (4 év) 4.000 eFt
- Monitoring rendszer üzemeltetése (4 év) 60.000 eFt

Középtávú intézkedések költsége összesen: 823.680. eFt

Hosszútávú végrehajtásra javasolt intézkedések (2005-2010)

- Öntöde áttelepítésekor megvalósítandó környezetvédelmi beruházások 100.000 eFt
- VIII-IX sz. vörösiszap tárolók felületének 70%-ban történő lezárása 1.184.400 eFt
- I(x) sz. vörösiszap tároló felületének lezárása 436.500 eFt
- É-i vízzáró függönyfal 70%-nak megépítése 191.520 eFt
- Víz tározók lerakódásának megszüntetése (6 év) 6.000 eFt
- Monitoring rendszer üzemeltetése (6 év) 90.000 eFt

Hosszútávú intézkedések költsége összesen: 2.008.420 eFt

MINDÖSSZESEN: 3.609.490 eFt

Almásfüzitő

Az I-VIII jelű vörösiszap tárolók tartoznak az almásfüzitői timföldgyár területéhez. Az egyes tárolókkal kapcsolatban a következő feladatokat, intézkedéseket kell elvégezni, hogy a környezetre gyakorolt kedvezőtlen hatások megszüntethetők legyenek.

I-II. sz. tárolók: vörösiszapon kívül a korábbi évek során ide hordták ki a kalcináló kemencék bontásából származó ún. kemencebontási hulladékot /I. osztályú veszélyes hulladék/, olajjal, pakurával szennyezett talajt, szennyvíztisztítóból származó kiülepedett iszapot/ olajtartalom, szervesanyagtartalom/. Az utóbbi években a Tatai Környezetvédelmi Rt. kísérleti jelleggel előkezelt galvániszapot helyezett el a tárolónak mintegy 30%-án rekultivációs /porzásmentesítés/ céllal.

A tárolóba hordott ipari hulladék tartalmazhat vízben oldható vegyületeket illetve megszüntetheti a vörösiszap rossz vízvezető tulajdonságát, így feltétlenül szükséges egy monitoring rendszer /alapvetően talajvízfigyelő kúthálózat/ kiépítése és az innen nyert minták /talaj, talajvíz/ laboratóriumi kiértékelése. A monitoring rendszert természetesen nemcsak az I-II, hanem az I-VII. számú tárolók teljes területére vonatkozóan kell kiépíteni és üzemeltetni. /A VIII. sz. tárolónál ez már megtörtént/.

Amennyiben a laboratóriumi elemzések kedvezőtlen eredményt szolgáltatnak, úgy szélsőséges esetben szükséges lehet az I-II. tározó felületének vízzáró lefedése (I. változat)

Amennyiben a laboratóriumi vizsgálati eredmények határérték alatti szennyeződést mutatnak, úgy a vízzáró felületi lezárás helyett elegendő a terület rekultiválása /termőföld elterítés, füvesítés II. változat/

Az I. változatnál azt a műszaki megoldást adaptáljuk, amelyet a mosonmagyaróvári vörösiszap tárolók esetében a hatóság is jóváhagyott. /tervezte: Mélyépterv Kultúrmérnöki Kft., tervszám: 95-3129/. A tervezett műszaki megoldás röviden:

- felületkiegyenlítés, profil kialakítás /pernye, szállított földanyag, a már elterített földanyag egy része felhasználható/
- felületlezárás /2 * 15 cm tömörített agyagréteg vagy bentonitos iszap, melynek szivárgási tényezője $k < 10^{-8}$ m/s/.
- talaj, termőföld elterítése, füvesítése, 30 cm vastagságban /a füvesítés vadzabos gyepkeverékből készüljön/
- rézsüburkolásnál a 20 cm humuszosítást Derozion-2 nevű hálós megerősítésű gyepnemezzel kell biztosítani
- a tároló körüli árok előregyártott betonelemekből készüljön

A II. változat esetében elvégzendő munkák:

- felületkiegyenlítés
- talaj, termőföld terítése, füvesítése 30 cm vastagságban /a füvesítés vadzabos gyepkeverékből készüljön/

Véleményünk szerint a vörösiszap tárolók felületének minimális környezeti rehabilitációját az jelenti, hogy biztosítva vannak a vegetációs életkörülmények, azaz a felület alkalmassá van téve a legegyszerűbb növénykultúra telepítésére, annak megmaradására. Ez azt jelenti, hogy a lúgos kémhatású vörösiszapra valami termőföld jellegű talajt /ez lehet nem veszélyes szerves alapanyagú hulladék, előkezelt kommunális szennyvíztisztítású iszap, mezőgazdasági hulladék, másodosztályú komposzt, stb./ kell teríteni minimálisan 30 cm vastagságban.

A növényi kultúra minimálisan füvesítés legyen /pl. vadzabos gyepkeverék/. A rekultiváció megtervezésével mezőgazdasági szakvállalatot kell megbízni, hogy a különleges feltételek mellett, a szükséges, de minimális pénzügyi ráfordítással megoldható legyen a feladat. Almásfüzitő esetében példamutató a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem által az V. sz. tárolón végzett növénytelepítési megoldás.

Az I-II. sz. kazetta felületének nagysága 13,5 ha.

Költség az I. változat esetében:

felületkiegyenlítés, profilkialakítás:

24.300 eFt

felület vízzáró lefedése:	162.000 eFt
termőföld eltérítés, füvesítés:	145.800 eFt
rézsüburkolás, füvesítés	8.600 eFt
tároló körüli árok	18.000 eFt
ÖSSZESEN:	358.700 eFt

Költség a II. változat esetén:

felületkiegyenlítés:	24.400 eFt
termőföld eltérítés, füvesítés:	145.800 eFt
ÖSSZESEN:	170.200 eFt

III-IV. tárolók /savgyantával borított felület/

Költség az I. változat esetében:

A savgyantával leborított felület vízzáró lefedését kell megoldani az előző pontokban ismertetett műszaki megoldással.

Összköltsége: 542.500 eFt

Költség a II. változat esetén:

a Tatai Környezetvédelmi Rt. Hungalu Rt-hez eljuttatott megoldását vesszük figyelembe, hangsúlyozva azt, hogy az csak abban az esetben lehet tárgyalási alap, ha a műszaki megoldást a környezetvédelmi felügyelőség engedélyezi.

Összköltsége: 258.900 eFt

IV. tároló /savgyanta mentes felülete/

Itt a felület rekultivációját /humuszosítás, füvesítés/ kell megoldani, melynek nagysága 8,6 ha. A megoldás műszaki tartalma azonos az I-II. sz. tárolók esetében alkalmazott megoldással.

Összköltsége: 101.600 eFt

V. tároló:

Felülete a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem kísérleti növénytelepével rekultivált.

VI. tároló:

A tároló 35,7 ha felületéből 25% területrészt /9 ha/ dunai iszapkotrásból származó anyaggal pormentesítettek, a maradék területrészt 80%-át /21,4 ha/ a Tatai Környezetvédelmi Rt. olajos iszap ártalmatlanítás utáni elterelegetésével pormentesítette 1995. év végéig.

Szükséges a maradék 5,3 ha tároló felület rekultiválása

Összköltsége: 58.300 eFt

VII. tároló:

A felület 20% /13,0 ha/ jelenleg a timföldgyár vésztározójának szerepét tölti be. Ennek a rekultiválásáról kell gondoskodni.

Összköltsége: 142.800 eFt

VIII tároló:

A monitoring rendszer által jelzett, a műszaki védelmi rendszerben észlelt folytonossági hiányok okának felderítése után azokat ki kell javítani.

Összköltsége: 540.600 eFt

3. A szerződésben foglaltak teljesülése

Tekintettel a vizsgálóbizottság szűkös pénzügyi és emberi erőforrásaira, a szerződésben vállalt kötelezettségek tételes vizsgálatát saját hatáskörben nem tudta elvégezni. A vállalt környezeti kárelhárítási kötelezettségek teljesítését egyébként a KEHI jelenleg is vizsgálja.

A bizottság megállapítja, hogy a környezetvédelmi szempontok teljeskörűségének nem valósult meg a privatizációs szerződések aláírásakor, illetve a privatizációs döntések meghozatalakor, amely a későbbiekben közrejátszhatott a katasztrófa bekövetkezésében.

A bizottság észrevételezi, hogy a X-es kazetta 2010-ig történő lezárására vonatkozó javaslattal a MAL Zrt. nem foglalkozott.

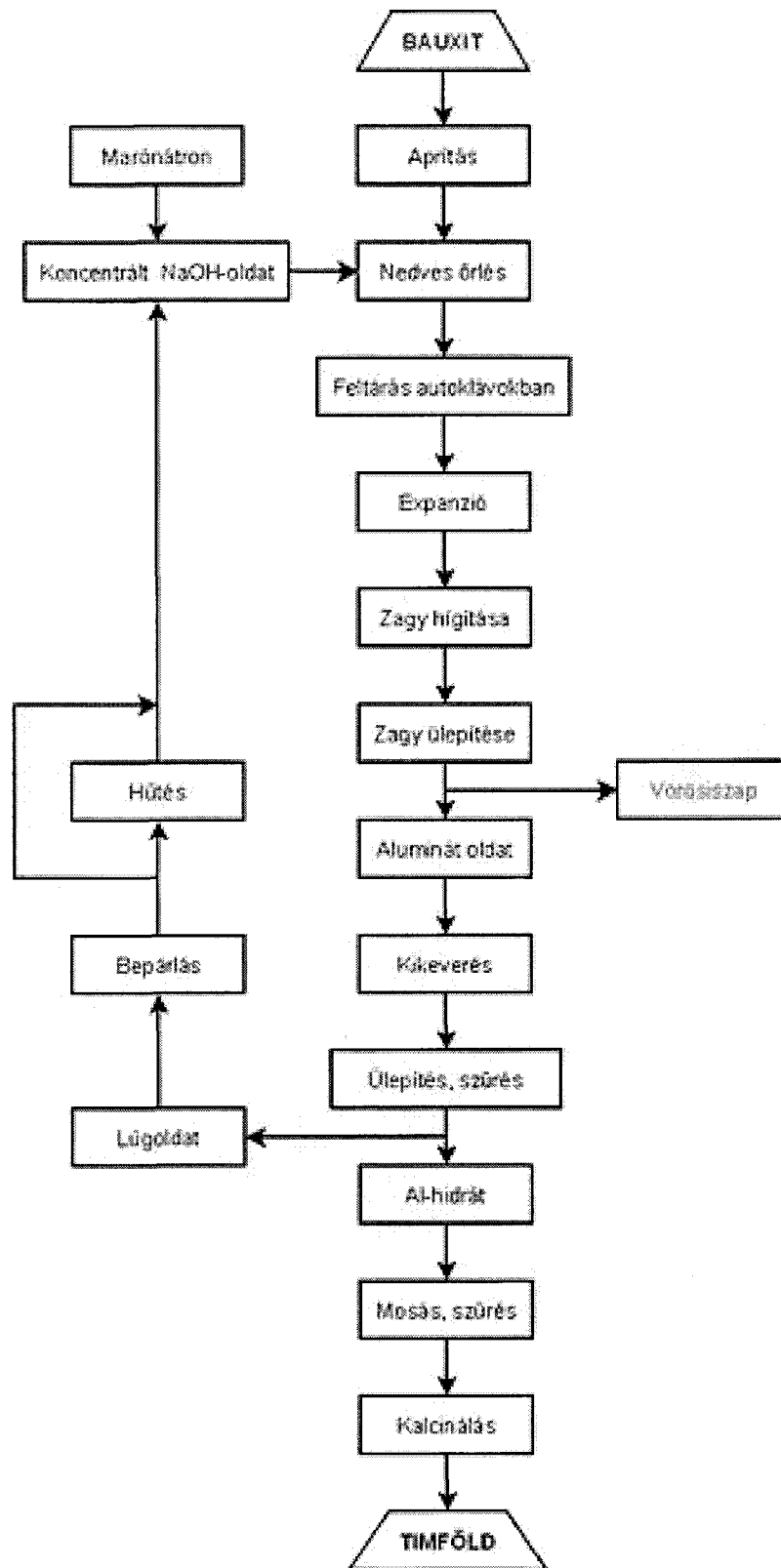
II. A MAL Zrt. timföldgyártási technológiájának értékelése (BAT, egységes környezetvédelmi engedély, stb.)

A alumíniumoxid, azaz a timföld gyártásának alapanyaga a bauxit nevű üledékes kőzet. Az 50-60 % alumíniumoxid tartalmú kőzet jellemzően vasoxidot, szilíciumoxidot, titándioxidot tartalmaz a kevés kalcium-oxid és a nyomelemek mellett.

A bauxitból alumínium oxidot Al_2O_3 timföldet az 1892-ben szabadalmazott Bayer eljárással állítanak elő. A Bayer eljárást alkalmazzák jelenleg is, szinte kizárólagosan a világon, egyetlen számottevő cég sem alkalmaz mást. Ezért jelenleg egyértelműen ez a BAT (Best Available Technology) amit elődjei nyomán, a MAL Zrt. is használ. A technológia lényege,

hogy a bauxitot megőrlik, majd az őrleményt marónátronban főzik. A nátriumlúgos feltárás során a bauxit alumíniumoxid tartalma nátrium-alumináttá alakul, ami a lúgos oldatban elválnak, míg az ásvány maradvány többi része zagyként kiülepedik. Ez a kiülepedett lúgos zagy a vörösiszap. A nátrium-aluminát oldatból kikristályosodott alumínium-hidroxidot mossák, szűrik, kalcinálják, s ez a timföld. Az ülepítés és szűrés közben visszanyert híg lúg a retúrlúg, – ez 100 g/l Na_2O koncentrációnál töményebb – amelyet a bepárlás után visszajáratnak a folyamatba, a nedves őrlés műveletére. Az eljárás sémája látható az alábbi ábrán.

Bayer eljárás

Tehát ez ma a világ minden releváns timföldgyártásának az alapja. A különféle reális ipari megoldások ezen téma többé kevésbé technikailag kijavított változatai. Ezen változtatások pontosan a katasztrófát okozó lúg és vörösiszap kérdés körül akkumulálódnak.

Mivel a vörösiszapban koncentrálnak a titán-dioxid, ezért azt tározókban rezerválják, mint későbbi nyersanyagot. Ennek még nagyobb jelentőséget ad a szintén bedúsuló ritkafém tartalom, aminek a gallium tartalmát ma már Magyarországon, a MAL Zrt-nél is kinyerik, de számítani lehet a hulladék zagy további hasznosítására is.

Másrészt a visszamaradó, maradék nátronlúg tartalom veszélyes, maró hatású anyaggá teszi, míg a finom szemcsemérete miatt kiporzási veszélye is van. Ezért ez mindig is veszélyes hulladék volt. Világszerte is, különféle tározókban tartják, részben, mint veszélyes hulladékot, részben mint távlatokra rezervált potenciális alapanyagot a vörösiszapot. Részben a tárolásra kerülő iszap veszélyességének csökkentése érdekében, részben azért, mert a drága nátronlúg visszajáratása a termelésbe fontos gazdasági érdek, mindig is fontos szempont volt a tárolásra kerülő vörösiszap zagy lúgos nedvességtartalmának a minimálisra csökkentése.

Ezért a klasszikus technológiákban a híg lúgot visszapároolták és visszajáratták a folyamatba, mint az ábrán is látszik. Többek közt ezt a célt szolgálta a korábban a MAL Zrt. tevékenységéhez is kötődő ajkai hőerőmű, aminek hulladék hője volt a retúrlúg bepárolásához használva, árama pedig az energiaigényes alumínium iparban. Ezt a szinergiát megbontotta a privatizáció. A jelenlegi energia betáplálási főfolyamatokba, kérésünk ellenére, nem kaptunk betekintést.

Másrészt a vörösiszap minél szárazabbá tétele érdekében a zagyszűrésre szűrőpréseket alkalmaztak. Ez a MAL Zrt. beruházása volt 2009-ben ¼ MrdFt értékben, ez tette lehetővé a szárazanyagra való átállást a katasztrófa után. Az elmúlt 50 évben csak hidraulikus módon vitték ki az anyagot a VI-X lerakókhoz, más megoldás nem is volt engedélyezve. A szűrőprések alól kikerült vörösiszap már alig tartalmazott lúgot, gyakorlatilag csak annyit, ami a rendkívül finom ásványi szemcsékhez adhéziósan erősen kötődött. Ilyen jellemzően 45% alatti nedvességtartalom mellett nemhogy lúgomlásra nem kellett számolni, hanem inkább a kiporzás jelentett veszélyt, s abból volt probléma, ha a szél lakott területre fújta a vörösiszap port. Ezért a tározókat locsolták, amíg termőfölddel le nem zárták végleg, pontosabban egy esetleges továbbhasznosításig így rezerválták. Az erős adhéziós kötődés miatt nem volt jellemző a lúgos csurgalékvíz sem, így sem részfalazásra, sem elszivattyúzásokra nem volt szükség az önmagában is agyag jellegű vörösiszap bezömült és stabilan bekötődött, a jellemzően néhány méter magas földgátakkal jellemezhető tározó kazettákba.

1. A vörösiszap szárazanyag tartalmának változása

A klasszikus száraziszapos Bayer technológia megvalósítása helyett a hidraulikus vörösiszap szállítást, mint engedélyezett technológiát alkalmazták.

Az energiahordozók árának növekedése miatt az eleven iszap teherautós továbbítása a tározókba, vagy a bányászatban megszokott és jól bevált szállítószalagos továbbítás, mint lehetséges más megoldás választására nem került sor.

A zagyszivattyús továbbítás csak híg zagy esetében zökkenőmentes, ezért a kitározandó vörösiszap zagnak elég hígnak kell lennie. Nem a száraztechnológiás vörösiszapot vizezték fel, hanem a híg oldatos ipari zagyot továbbították a tároló térbe.

A korábban megépített és tervezett tározókat elsősorban szárazanyag tárolásra tervezték. Ennek megfelelően az építmények tartalmaztak szögletes gátelemeket, mint ahogyan később, pl. az északi falnál is, a sarok törött! (A folyadék tárolására történő tervezésnél csak az ívelt elemeket szokás alkalmazni.)

A szűrőprés kísérleti beépítése alapján nem változtatta meg a technológiai folyamatot.

A megnövekedett nedvességtartalom, ill. az iszap tetején elhelyezkedő lúgoldal következtében a fellazult iszap áteresztési tényezője megváltozott, mint az eredetileg agyaglencse szerűen viselkedő, bezömülő vörösiszapé. A nagyobb áteresztést növelte a vastag lúgréteg hidrosztatikai nyomása, valamint az egyedi krisztallit szemcsék közti kapilláris hatás csökkenése. Emiatt, csurgalékvíz formájában megjelent a tározó környezetében a lúgos víz.

A tározó kazettát körben résfalazták, ahol a résfal talpa a tározó gát alatti agyaglencsébe ágyazódva lezárta a csurgalékvizek útját. Ezáltal teljesen kiszámíthatatlan hidrogeológiai viszonyok alakultak ki.

A lúgos oldat felhalmozása miatti vörösiszap szétáztatás ellenére is maradt az iszapnak akkora szigetelőképessége, hogy azon több méter magas lúg fel tudott halmozódni (pl. a katasztrófa előtti napokban csak a lúgoldal a MAL Zrt. szonáros (halradaros) mérései alapján is kb. 1 millió tonna volt, esetenként 6-7 méteres mélységgel.)

A töltési szintet és a lúgmélységet a MAL Zrt. úgy ellenőrizte, hogy pálcával vagy szonáros mélységmérővel (halradarral) felszerelt dolgozót küldött egy kis műanyag csónakkal a lúg tetejére és az tapogatta le a feltöltöttségi viszonyokat, pontról pontra. Ez volt a MAL Zrt. gyakorlata éveken keresztül!

2. Az egységes környezethasználati engedély

A gyakorlatilag nem működő munkavédelmi felügyeleten túl, egy másik releváns felettes hatóság a területileg illetékes Környezetvédelmi Felügyelőség volt. A cégek működési engedélyét ezen hatóság alapvetően szabályozza és ennek dokumentuma a felügyelőség által kiadott egységes környezethasználati engedély.

Esetünkben, azaz katasztrófa idején hatályos egységes környezethasználati engedély a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Közép-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségének (továbbiakban: KÖTEVIFE) 2006. februárjában kelt, 10897/05. iktatószámú határozata (továbbiakban: határozat) volt.

Ez a határozat azért is fontos, mert többszöri kérésünk ellenére nem tették lehetővé számunkra a MAL Zrt.technológiai dokumentációk (művelettervek, műveleti és ellenőrzési utasítások) megtekintését.

A határozat megvilágítja a környezet és a termelőüzem kapcsolatát, és a hatályos engedélyek betartását, a termelő üzem technológiai fegyelmi helyzetét is.

A határozat 2. oldalán olvashatjuk, hogy a környezethasználati engedély a „timföldgyártás melléktermékeként keletkező vörösiszapnak az elhelyezésére” szól, azaz lerakásáról és depóniába helyezéséről, és nem a MAL Zrt. képviselői által sugalmazottakról, hogy a vörösiszap kazetta tulajdonképpen egy kihelyezett ülepítő tartály. Ezt erősíti több helyen a határozat, így pl. a 3. oldal 2.02.7 pontjában, ahol a vörösiszap kazettákat nem minősíti veszélyes hulladéklerakóknak és a hulladéklerakók üzemeltetési tervét eszerint hagyja jóvá.

Azt a tényt, hogy a vörösiszap zagyot nem minősítette veszélyes hulladéknak a KÖTEVIFE külön fejezetben értékeli, mert ez Európában, és hazánkban is egyedülálló eljárás. Felhívjuk a figyelmet, hogy ezzel a minősítéssel vált lehetővé az európai normatívák kijátszása, nevezetesen emiatt nem zárták be a X-es kazettát évekkal a gátszakadási katasztrófa előtt. A katasztrófa bekövetkezésében szerepet játszott a KÖTEVIFE (és vezetése) szakmailag minősíthetetlen magatartása is.

A hivatkozott határozat 5/65 oldalán ismételt vörösiszap tározókról beszél, és nem ülepítő medencéről, és meghatározza ezek engedélybeli összes területét 174,3 ha-ban. Ebből nyilvánvaló, hogy a műveletek alatt álló X-es kazetta is vörösiszap hulladék lerakóhely és nem egy elkülönített technológiai blokk. Ezzel a környezethasználati engedély egyértelműsíti, hogy a KÖTEVIFE a MAL Zrt-nek hulladék lerakására adott engedélyt, és a X-es kazetta is vörösiszap hulladéklerakó.

Ugyanezen határozat előírja a KÖTEVIFE által engedélyezett technológia főbb lépéseit. Pld. 6/65. oldalon írja le: „Dorr rendszerű ülepítő berendezésekben szétválasztják a vörösiszapot az alumínátlúgtól. A vörösiszapot a veszteségek csökkentése érdekében ellenáramban mossák Na_2O és Al_2O_3 tartalmának visszanyerése érdekében. A vörösiszapot ezek után hidraulikus úton a vörösiszap kazettákra szállítják.”. A bizottsági meghallgatásokon elhangzott, hogy a kazettákban csaknem 13,7-es pH-jú lúg volt. Ez egyértelműsíti, hogy ezt a technológiai műveletet sem tartották be a MAL vezetői, és eltussolták a KÖTEVIFE ellenőrzései során is!

Nem tartotta be a MAL Zrt. a környezethasználati engedély pld. 5/65. oldal 5.02 direktíváját sem, és nem intézkedtek a környezetterhelés csökkentésére.

Sarkalatos előírás pld. 11/65. oldal 6.05.5 is, az üzemnapló vezetése, nincs tudomásunk arról, hogy ez megtörtént, mivel az üzemnaplót többszöri kérésünkre sem kaptuk meg.

III. A hulladékminősítés a tárolóban tárolt anyagokra vonatkozóan (vörösiszap + magas lúgtartalmú víz, egyebek)

1. EU és nemzetközi, hazai szabályozás és gyakorlat

Az aktív vörösiszap-kazetták a nedves vörösiszap-technológiát alkalmazó üzemekben kettős funkciót látnak el: egyfelől a felzagyolt, nagy technológiai lúg-oldat tartalmú vörösiszap ülepítését végzik ezekben, másfelől a vörösiszap végleges elhelyezésére is szolgálnak hulladékkezelési létesítményként, speciális célt szolgáló építményként. A vörösiszap-kazetták ennek megfelelően atipikus hulladéktárolók. Az aktív vörösiszap-kazettákban található technológiai lúg-oldat sorsa háromféle lehet:

- egy része gyakorlatilag - sok évtizedre - kötődik a vörösiszaphoz a vörösiszap-kazetta lezárása után is;
- egy része a vörösiszap kazettából annak lezárása után lassan, évtizedek alatt távozik a csurgalékvizekkel, a csapadék átszűrődésével, illetve - a kazetta felső szigetelésének függvényében - a vörösiszap nedvességtartalmának fokozatos csökkenésével;
- egy része pedig - a kazetta lezárásai- retúrvízként visszakerül a technológiai folyamatba.

A korábbi hazai szabályozás szerint a vörösiszap veszélyes hulladéknak minősült, ezért minősítése hulladéklista, jogszabályban meghatározott veszélyességi osztálya alapján történt. Csatlakozásunk az Európai Unióhoz és a hulladékos jog harmonizációja azonban megnyitotta a lehetőségét a vörösiszap többféle besorolásának. A különböző timföldgyártási és hozzá kapcsolódó hulladékkezelési technológiák miatt és nedves eljárás világszerte megfigyelhető kiszorulásával a vörösiszap - kezelésből az EU két lehetőséget biztosított az Európai Hulladékkatalógusban a vörösiszap besorolására annak megfelelően, hogy az veszélyes-e anyagösszetételére és jellemző tulajdonságaira nézve.

Tabajdi Csaba Európa parlamenti képviselő azon kérdésére, hogy veszélyes anyagnak kellett volna-e tekinteni a MAL Zrt. magyarországi ajkai ülepítő medencéjében tárolt anyagot, Janez Potocnik a bizottság nevében többek között a következőket mondta el:

„A Bizottság úgy ítéli meg, hogy ezt a hulladékot – tekintettel annak rendkívül maró jellegére – veszélyes hulladékként kellett volna besorolni. Ennélfogva e hulladék helyes kezelésére vonatkozóan megfelelő követelményeket kellett volna megállapítani. Emellett a baleset következtében vörösiszappal szennyezett folyókban mért pH-szint (amely elérte a 13,8-es értéket) szintén arra utal, hogy a vörösiszapot veszélyes hulladékként kellett volna besorolni.”

A vörösiszapot az új szabályozás alapján a 01 03 07* (fém tartalmú ásványok fizikai és kémiai feldolgozásából származó, veszélyes anyagokat tartalmazó egyéb hulladékok, veszélyes

hulladék) és a 01 03 09 (timföld gyártásából származó vörösiszap, amely különbözik a 01 03 07-től, nem veszélyes hulladék) kategóriák egyikébe kellett besorolni.

2. A hazai gyakorlat (hulladékminősítő bizottság, a tudományos testületek felelőssége)

Amennyiben a hulladék besorolása lista alapján egyértelműen nem határozható meg, a hulladékot akkreditált mintavétel és kiértékelés alapján szükséges minősíteni. A hulladékminősítés korábban a Hulladékminősítő Bizottság feladata volt, amely vonatkozó esetben a hulladék termelője által beterjesztett, akkreditált laboratóriummal elvégzett mérések és veszélyességre vonatkozó értékelés felhasználásával meghatározott tulajdonságok alapján a hulladékot veszélyességi osztályokba sorolta.

A MAL Zrt. a vörösiszap új jogszabály szerinti minősítését eszerint a rendszer szerint kezdte meg, ugyanakkor az eljárás alatt a besorolás rendje megváltozott, ezért a Hulladékminősítő Bizottság -mely utolsó eljárási elemeként formai hiánypótlást kért a kötelezettől- a MAL Zrt. kazettáin található vörösiszapot már nem minősítette.

Magyarország eredetileg a vörösiszapot a veszélyes hulladékokról szóló 102/1996. (VII. 12.) Korm. rendelet 2. számú mellékletének 3.1.6 pontja V31608 kódú II. veszélyességi osztályú veszélyes hulladéknak minősítette egészen 2002. január 1-ig. Az uniós jogközelítés következményeként 2002. január 1-jén lépett hatályba a hulladékok jegyzékéről szóló 16/2001. (VII. 18.) KöM rendelet, amely a vörösiszap besorolására két lehetőséget kínál

- konkrétan nevesítve egyrészt 01 03 09 EWC kód alá "timföld termeléséből származó vörösiszap, amely különbözik a 01 03 07-től" megnevezéssel,
- másrészt 01 03 07* EWC kód alá, fémtartalmú ásványok fizikai és kémiai feldolgozásából származó, veszélyes anyagokat tartalmazó egyéb hulladékok"

A hulladékok jegyzékéről szóló 16/2001. (VII. 18.) KöM rendelet hatályba lépését követően a MAL Zrt. mint a hulladék termelője 2001. december 19-én tájékoztatást küldött a Közép-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségnek (továbbiakban: felügyelőség) a vörösiszap hulladék tervezett besorolásáról. Eszerint a MAL Zrt. a timföldgyártás során képződő vörösiszapot a továbbiakban a 01 03 09 EWC kód szerint sorolta be, azaz nem veszélyes hulladékként

A hulladékok jegyzékéről szóló 16/2001. (VII. 18.) KöM rendelet szerinti besorolás kettősége miatt a felügyelőség arra az álláspontra helyezkedett, hogy a rendelet 1. § (3) bekezdésében foglaltak szerint kellett eljárni, azaz vizsgálatokkal kell bizonyítani a hulladék nem veszélyes voltát.

A MAL Zrt. 2003. július 7-én kérelmet nyújtott be a veszélyes hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről szóló 98/2001. (VI. 15.) Korm. rendelet szerinti a hulladék veszélyességét vagy veszélytelenségét megállapító minősítési eljárás lefolytatására a felügyelőséghez. 2003. december 4-én azonban jelentősen módosult a jogi szabályozás, melynek következményeként megszűnt a felügyelőség általi minősítés és a 4. § CI) bekezdés

alapján a hulladék besorolását - annak veszélyességére tekintettel - a hulladék termelőjének, vagy ha az nem állapítható meg, akkor a birtokosának kell elvégezni.

A MAL Zrt. a kérelemhez csatolta a Veszprémi Egyetem Környezetmérnöki és Kémiai Technológia Tanszéke és az analitikai munkákat végző társtanszékek, valamint az Magyar Tudományos Akadémia Kémiai Kutatóközpont Anyag- és Környezetkémiai Kutatólaboratóriuma közreműködésével elkészített, a MAL Zrt. ajkai timföldgyárában keletkező és - az akkor még csak - a I.-IX. sz. tároló kazettákban lerakásra kerülő vörösiszap minősítésére vonatkozó szakvéleményt és vizsgálatokkal alátámasztott bizonyítását.

A felügyelőség megvizsgálta a technológiai folyamatokat, a hulladékok további kezelésének speciális körülményeit és az elvégzett vizsgálati eredményeket, s ezek alapján tudomásul vette, hogy a MAL Zrt. a vörösiszapot nem veszélyes hulladékként sorolta be, figyelemmel többek között arra is, hogy a maró hatásúnak besorolható vegyület (nátrium-hidroxid) koncentrációja messze alatta maradt a veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól szóló 44/2000. (XII. 27.) EüM rendeletben megengedett 10 m/m%-nak.

Ezt követően került sor az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás lefolytatására, amelynek során a MAL Zrt. által benyújtott teljes körű környezetvédelmi felülvizsgálati dokumentáció alapján a felügyelőség a 2006. február 17-én 12785/2006. iktatószámú egységes környezethasználati engedélyt adott (továbbiakban: IPPC engedély).

3. Az önbevalláson alapuló gyakorlat

A jogszabályok változása, a hulladéklistán (jegyzéken) és az ahhoz tartozó határérték-rendszeren alapuló kategorizálás jelentősen megváltoztatta a hulladékminősítést, illetve azt végző Hulladékminősítő Bizottság szerepét. Az új szabályok szerint már csak a lista és a jogszabályban meghatározott veszélyességi kritériumok alapján nem besorolható hulladék minősítését köteles kérni a termelő a hatóságtól, amely a Hulladékminősítő Bizottság szakértői véleménye alapján dönt arról. A hulladék-minősítési kérelmet akkreditált laboratórium által végzett mintavétellel és azon alapuló megalapozó vizsgálatokkal kell alátámasztani. A hulladék minősítésére vonatkozó határozat jogerőre emelkedéséig a hulladékot veszélyes hulladéknak kell tekinteni.

A hatályos szabályok szerint a hulladék besorolását - annak veszélyességére tekintettel - a hulladék termelője, vagy ha az nem állapítható meg, akkor a birtokosa köteles elvégezni külön jogszabályban foglaltak figyelembevételével. A MAL Zrt. az általa beterjesztett értékelés alapján a vörösiszapot nem veszélyes hulladéknak sorolta be. A jogszabály szerint amennyiben a termelő vagy a birtokos a besorolási kötelezettségének nem vagy hibásan tesz eleget, a termelő, birtokos telephelye szerint illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség a hulladék besorolását a jogszabály előírásainak figyelembevételével határozatban állapítja meg. Ilyen határozatot az illetékes környezetvédelmi felügyelőség a hulladéktermelő általi besorolást követően nem adott ki.

(Megjegyzendő, hogy a katasztrófát követően a vörösiszap-kezelés átkerülésével a bányászati hulladék-szabályozás körébe jelenleg már e hulladék hulladékgazdálkodási, környezetbiztonsági és közegészségügyi kockázatai és a befogadó építmény biztonsága egységként vizsgálandó, a bányászati hatóság is létesítményenként vizsgálja felül és engedélyezi a hulladékkezelést és az építmény üzemeltetési rendjét.)

4. A hazai korábban követett gyakorlat (Almásfüzitő, Mosonmagyaróvár)

Korábban a vörösiszap veszélyes hulladéknak minősült. A timföldgyárak ugyanakkor nem alkalmaztak egységes technológiát. Egyes üzemekben azok bezárása előtt már a jelenlegi szabályozás szerinti száraz technológiát alkalmaztak.

IV. A vörösiszap-tározóterek kialakításának szabályai és gyakorlati megvalósulása Ajkán

A vörösiszap-tározóterek kialakításának üzemi gyakorlata Ajkán az ún. „körvezetékes – középnyelős” rendszer volt, mely technológiára a hatvanas évek végén a Tósokberénd közelében kialakított nagyobb méretű kazetták kiépítésével tértek át. A vörösiszap-tároló kazetta töltővezetékei a határoló salak-pernye töltéseken futnak körbe, így a zagy a töltésrészük közelében váltogatott helyeken ömlött a tárolóba. A körkörös betáplált vörösiszap zagy a betáplálás helyétől távolodva elvesztette a szemcse tartalmát, az így „letisztult” folyadékot a kazetta közepén elhelyezett nyelóműtárgyon és a hozzá csatlakozó nyelővezetéken át a szivattyútelepre, ahonnan a retúr csövön keresztül a gyárba visszajuttatták újbóli felhasználásra. A kihelyezett zagyból a folyadék letisztulásához szükséges tófelületet és vízmennyiséget a nyelóműtárgy bukószintjének a megfelelő beállításával lehet biztosítani. A bukószint beállítását csónakból kell végezni.

A X. kazetta építésénél a fentiekől eltérően a retúrvíz kivételére a gát melletti ún. „szélsőnyelős” folyadék kivételt alkalmaztak. A nyelő így nagy tározó terek esetén (mint pl. a X. kazetta) távol eshet a zagy betáplálástól, ami nagyobb szabad felszínű tófelületet (ahonnan a vizet gravitációsan kiengedik) és ezzel több víz tartását jelenti a tározóban, azonban a kezelő személyzetnek biztonságosabb a szerelés.

A zagykazettába kikerkező lúgos zagy a gyártási technológia része, a zagyban lévő folyadéknak az üzembe való visszajuttatása nem csak a semlegesítendő folyadék mennyiségét csökkentette, ami jelentős költségcsökkentő, de csökkentette a gyártásba bekerülő tiszta víz mennyiségét is, ami környezetvédelmi oldalról pozitív. A kazettán lévő többlet folyadék folyamatosan semlegesíteni kell. A retúrvíz többszöri felhasználása besűrítetheti a folyadék kémiai összetételét, ami például a pH emelkedésével is regisztrálható. A magas lúgtartalom „ésszerűen” szabályozható bizonyos szintek között. A X. kazettán lévő víz mennyisége és összetétele eltért a gyár által kért és a hatóság által engedélyezett értéktől, a hánnyóvíz mérleg folyamatos értékelése és a kazetta vízháztartása nem kapott elég figyelmet.

A X. kazetta tervezési ideje alatt az 1980 – 1991 évek között több elképzelés volt a kazetta helyére, magasságára, szerkezeti kialakítására. Több jó (mint például a belső szigetelés kialakítása) és rossz megoldás (mint például a megépülnél kétszer ekkora gátmagasság) elvetése után az északi gát kisebb keresztszelvényvel épült, meg mint a nyugati töltés, ugyanis a tároló terek északra történő bővítése esetén az északi gát csak belső, elválasztó gátként üzemelt volna, amihez kisebb keresztszelvény is elégséges, hiszen a túloldalról megtámasztja a zagy. A tervezés a folyamatosan változó igényeket csak részben követte műszaki tartalommal, a szakmai ellenőrzés utólag több hiányosságot azonosított. A kazetta építése 1989-ben, a vörösiszappal történő feltöltése 1998-ban kezdődött.

A zagy tározó egy különleges építményfajta. Bár a gátak (nagygátak és árvízvédelmi gátak) a vízügyi, később a környezetvédelmi és vízügyi hatóság szabályozási körébe, a zagy gátak az építési hatósághoz tartoztak, azonban a hatósághoz való telepítés nem volt megoldva. A hatósági ellenőrzés szabályozása, keretei és gyakorlata passzív jellegű volt. A hatóság szerint a kérelmezőnek (jelen esetben a gyárnak) kell megfelelő tervekkel alátámasztania az engedélyeztetési eljárást. Így engedélyt kapott a végül megépülnél kétszer ekkora gát is állékonyságszámítás nélkül és a kazetták körül kialakított vízzáró fal is hidraulikai vizsgálat nélkül. Ezek megfelelőségét a tervezőnek igazolnia kellett volna. Az építési hatóság nem rendelkezett megfelelő szaktudású szakemberekkel, akik az ilyen, ritkán előforduló szakmai kérdésben, mint a gát tönkremenetelével kapcsolatos feladatban kompetens lett volna. Nem volt olyan gyakorlat, hogy engedélyeztetési eljárásba külső szakértőt vonjanak be.

A zagykazetták gyári belső ellenőrzése, a monitoring a talajvízkutak ellenőrzésén kívül csak formálisan foglalkozott más területekkel, mint például a gát állékonyságával. A kárelhárítási tervben szereplő vízmennyiség háromszorosa volt a kazetta felszínén, amit ugyan hetente mérték, de intézkedés nem történt a csökkentésére.

A X. kazetta állékonysága szempontjából alsó lehatároló talajréteggént egy a területen nagy kiterjedésű, relatíve vastag, pannon korú, kékesszürke - zöldesszürke agyag réteg vehető figyelembe, melyen váltakozó vastagságú holocén szemcsés rétegek helyezkedtek el. A X. kazetta észak-nyugati sarkán a szemcsés rétegek hiányoztak, ami a gát többi részétől eltérő viselkedéshez vezetett. A pannon agyag rétegnek a helyi körülmények (a lúgos szivárgó víz) hatására kialakult átalakulása hozzájárult a folyamat kialakulásához. A növekedő terhelés hatására a gát megmozdult. A töltés merev testként történt megcsavarodása okozta a megmozdult gátszakasz végein repedések keletkezése. A repedéseken keresztül a kazettán tárolt folyadék csaknem ugyanannyi híg iszapot magával rántva hirtelen távozott a kazettából. A megnyílás szélessége rövid idő alatt mintegy 60 méterre nőtt. A gátszakadás kialakulását több műszaki körülmény is elősegítette, melyek egy része a műtárgy méretéhez és veszélyességéhez igazított gondossággal eljárva megfelelő időben kiküszöbölhető lett volna.

V. A hidrológiai és meteorológiai viszonyok Ajkán 2010. október 4-én és azt megelőzően

A Bakony lábánál elhelyezkedő Ajka és térsége **hidrológiai viszonyait** meghatározó felszíni vízfolyás a **Torna patak**. Ez a patak vezeti le vízgyűjtőjéről az összegyűlő vizet, amely elsősorban a csapadékból keletkezik, mint lefolyás. Korábban a bányászati tevékenység miatti karsztvíz kitermelés is ezt a vízfolyást táplálta. Ebbe a vízfolyásba érkezik a MAL Zrt. üzem tisztított szennyvize is, hasonlóan a semlegesítésből származó beeresztett szennyezett víz, valamint a térségből származó felszín alatti víz. A vízfolyás, a hazai tipikus hegy-és dombvidéki vízfolyások hidrológiai jellemzőit mutatja. Csapadékos időben hirtelen levonuló árhullámok jelennek meg, amelyet a száraz időszakban elsősorban a talajvízből táplálkozó alacsony kisvízi hozamok jellemeznek. A 2010-es évben a Torna patakon jelentősebb árhullámok vonultak le, de ezek a kiépített medernek csak kisebb részeit foglalták el. A levonult árhullámok 10-14 m³/sec hozamokkal tetőztek. A Torna patak Kolontári vízmércéjén mért adatok azt mutatják, hogy 2010-ben az átlagos vízállás a 30 és 50 cm között volt, ami átlagosan a 0,5 m³/sec vízhozamnak felel meg. Két jelentősebb egy-két nap alatt levonult árhullám alakult ki ebben az évben, júniusban, illetve augusztusban. Ezek az árhullámok vízállásai maximálisan 150 cm-en tetőztek. A vízfolyás vízjárását tekintve, az év többi időszakában jelentősebb vízhozam nem volt. A patakmeder szelvényének jelenlegi kiépítettsége jelentősebb vízmennyiségek folyamatos levonulását is biztosítani tudja, hiszen a patak mederszelvénye a korábbi folyamatos karsztvíz betáplálások miatt úgy lett kiépítve, hogy jelentősebb vízhozam mennyiségek levonulását is gond nélkül biztosítani tudja. (A katasztrófa napján **12.30-kor 340 cm-en tetőzött a lúgos vörös iszap folyam a vízmércénél**).

A tározóknál lévő térségnek geológiai helyzetét tekintve a hegylábi jellegből adódóan változatos szerkezetű. A Torna patak agyagos, öntési területe egy vegyes geológiai szerkezetet mutat. Több rétegben helyezkedik el itt agyag, kavicsos összlet, illetve humuszos réteg, amelyre - a korábbi patak medrére - mélyebb alapozás nélkül építették fel a X. számú (korábban I jelűt) zagyártározót, elvezetve erről a területről a patakot egy másik irányba kialakítva a Torna patak új medrét. A felszín alól, a geológiai szerkezetből következően, nyomás alatti u.n. feltörő vizek jelennek meg. Ezek megakadályozzák azt, hogy a már megépített tározókból a felszín alá szivárgó szennyezett vizek keveredhessenek a talajvizekkel. A zagyártározók körzetében a talajvízáramlás iránya egyébként észak-keleti. A zagykazetták északi fala felé történik a vizek áramlása, amelyet a telepített talajvízszint észlelő kutak is vízszintadatai is igazolnak. A felszínalatti vízszintek alakulásában jelentős szerepet játszanak a korábban kiépített vízzáró falak, amelyeket a kazetták köré építettek, hogy ez által megakadályozzák a tározókból szivárgó szennyező anyagok közvetlen talajvízbe jutását védve a térség felszínalatti vizeinek vízminőségét. (Ennek megépítése PHARE program keretében történt, amelyet a privatizációs szerződésnél az auditáló szervezet előírt.) Ennek a védőfalnak a megléte eredményeképpen a talajvizek feltorlódnak a zagykazettáknál a vízzáró falon, amelyet a vízzáró fal két oldalán telepített talajvízszint kutak észlelési adatai is igazolnak. A kialakult vízszintek a külső oldalon magasabb értéket mutatnak, mint a belső

oldalon, ezáltal az itt létrejött alacsonyabb talajvízszint kedvezőbb helyzetet biztosított a tározók gátjai állékonyságának. A tározók megépítése során kialakítottak egy belső csurgalékvíz árok rendszert és egy csurgalékvíz-gyűjtő medencét is, amellyel biztosítani kívánták az árkok által szállított víz tározását és a csurgalékvizeket elvezető szivattyúk egyenletes üzemelését.

Ajka és közvetlen térsége **meteorológiai viszonyait** néhány éghajlati állomás adataival lehet jellemezni. Ajkán működik egy levegőtisztaság megfigyelő monitoring állomás az illetékes Környezetvédelmi Felügyelőség (KDKVF-Székesfehérvár) üzemeltetésével és felügyeletével. A térségben az Országos Meteorológiai Szolgálat több meteorológiai megfigyelő állomást is üzemeltet. Ezek az állomások - a kab-hegyi, a sümegi, illetve a szentkirályszabadjai állomások - részben a magas Bakonyban, illetve annak előterében helyezkednek el, ahol meteorológiai mérések történnek, szélesebb és széliránymérésekkel együtt.

Az ajkai térségben Farkasgyepű településen párolgásmérés is folyik, párolgásmérő káddal, amelynek adatait a zagytározók térségére vonatkoztatva az észlelési helyszín magasabb tengerszint feletti magassága miatt közelítő eredményként használhatók fel. Az ajkai levegőminőségi monitorig állomáson folyamatos szélesebb- és széliránymérés is történik. A vörösiszaptározók térségében, közvetlenül a X. tározó (kazetta) dél-keleti szögletében lévő semlegesítő állomásnál a MAL működtet egy észlelő állomást, a X. tározó tövében. Ennek a megfigyelő helynek az adatait elsősorban a tározó vízháztartási adataihoz használják fel. Itt bizonyos meteorológiai megfigyelés is történik, amelyet az ott szolgálatot teljesítő személyzet lát el. Az itt folyó megfigyelések egyszerű egyfajta napi adatrögzítést jelentenek, azaz: min/max. hőmérséklet leolvasást, csapadék, szélirány és erősség becslést és páratartalom mérést. Ezek a megfigyelések – amelyek pontossága és értékelhetősége kérdéseket vet fel - jelentették a vállalat számára a tározók közvetlen környezetében az időjárásra vonatkozó alap információkat. Ezek az alapinformációk, az itt meghatározott adatok kerülnek felhasználásra a kötelezően előírt hányóvízmérleg jelentések összeállításához. (A „hányóvízmérleg”, amelyet negyedévenként állítottak össze tartalmazza egyrészt az iszaphányón **belépő anyagáramot**, mint pl.: vörös iszapra vonatkozóan a szárazanyag és víztartalmat, az iszapkinyomató vizet, a csapadék mennyiségét, a tósoki átemelő és a visszaforgatott csurgalék mennyiségét, stb.. A hányóvíz mérleg ugyanakkor tartalmazza az iszaphányón **a kilépő anyagáramot is**, azaz az elvezetett (retúrvíz, kazettára átemelt víz), az egyéb módon távozott (párolgás, a résfalon belüli elszivárgás mértékét) mennyiségeket, a közömbösítésre használt mennyiségeket. A hányóvízmérleg tartalmazza még **az iszaptárolón tárolt víz NaOH (g/l) tartalmát, a tározási szinteket** (az elhelyezhető vörös iszap mennyiségét, a betöltési és tározási szintek megjelölésével.)

A rendelkezésre álló adatok alapján ebben a térségben - az ajkai MAL Zrt. állomás adatai szerint - megállapítható, hogy az elmúlt évek **csapadékviszonyait tekintve** a 2008-2010 évek **átlagosnál nedvesebbeknek tekinthetőek**. 2008-ban 749 mm, 2009-ben 838 mm, míg 2010-ben 1216 mm-nyi évi összes csapadék mennyiséget mértek. Ezen a mérőponton, az itt mért adatokat elemezve megállapítható, hogy a csapadék időbeli megoszlása már sok tekintetben nem volt rendkívüli. Különösen vonatkozik ez a 2010-es év egyes időszakjaira, amikor is az

első negyedévben összesen 135 mm hullott le, a második negyedévben már 516 mm-nyi. Ebben a negyedévben a nagyobb mennyiségben lehullott csapadék mennyiség ellenére több napon keresztül semmi csapadék nem esett, azaz hosszabb száraz időszakok voltak. **A harmadik negyed év is csapadékos volt, az össz mennyiség elérte a 392 mm-t.** A 32 csapadékos napon, amely ebben a negyedévben volt, a csapadék változatos megoszlásban hullott le. Ez a nyáron jelentősnek számító csapadék azonban egyik hónapban sem érte el a napi 50 mm-nek megfelelő napi mennyiséget. Ebben az időszakban **a csapadékos időszakok között jócskán volt hosszabban tartó csapadékmentes időszak. 2010. október 4.-ét megelőzően, 7 napon keresztül, egyáltalán nem hullott csapadék a térségben.** Az ezt megelőző időszakban ugyanakkor két nap alatt hullott le összesen 38 mm csapadék. A szeptemberi időszakot tekintve - de még korábban is – napokon keresztül csapadékmentes időszakok voltak.

A térség – Ajkai zagytározók körzete - **szélviszonyaira** jellemző, hogy inkább az Északi, Észak-nyugati szelek a leginkább uralkodóak, amelyeknek sebessége csak némely időszakban nevezhető erősnek – az észlelői bejegyzések szerint –. de néhány alkalommal nem ritkák a D-DNy-i irányból érkező szelek sem. A X. Zagytározónál történt észlelői feljegyzések szerint 2010 első háromnegyedévében összesen 8 alkalommal volt egy-két napon „viharos” megjelöléssel jelzett szél. A tágabb térségben 2010. szeptember közepétől október 5.-ig a legerősebb szélsébségek is csak egyszer haladták meg a 40 km/óra napi szélátlagot, azt is Kab-hegyi OMSZ mérőállomáson mérték, szeptember 26.-án.

A térségben **a párolgás** nagysága a farkasgyepüi párolgásmérések párolgási adatai alapján becsülhető, amelynek havi értékei 100mm és 61mm (augusztusra, szeptemberre) havi összesítésben. A párolgási modellel e területre számított adatok ettől eltérő eredményeket szolgáltatnak, hiszen a modell a térségben működő meteorológiai állomások klimatikus jellemzőinek felhasználásával számítja a havi párolgási értéket, amely augusztusra 141mm, szeptemberre közel 100mm-t, még október hónapra 65mm értéket adott.

A térségben működő – a lúgos vörös iszapot tároló kazetták IX. és X. kazetta vízháztartási vízmérlegét a MAL Zrt. által elkészített ún. **hányóvízmérleg** adatok mutatják. **A IX.-X. kazetta hányóvízmérlegét figyelembe véve megállapítható, hogy a nyilvántartott vízmennyiségek csak egy része mérhető.** Az adatok további része csak becsléssel állapítható meg. A rendelkezésre álló adatok több helyen pontatlanságokat, s ellentmondásokat tartalmaznak, amelyek a vízmérleg adatok megbízhatóságára vonatkozóan erős kétségeket jelentenek. Ilyen pontatlanság és számítási hiba például, hogy a 215,88 mBf magasságnál a kazetta területe közel 25 ha, szemben végig a számításba vett 19 ha-al, vagy az, hogy a csapadékvíz mennyiségének a számításánál a negyedévi összesen lehullott csapadékot a VI.-X. kazetták összterületére számolták, azaz 145 ha-ra. Így nem vették figyelembe, hogy a lehullott csapadék a VI.-IX. kazettán maradván részben el is párolgott, a kis mennyiségű elszivárgás mellett, amelyet a csurgalékvíz árok gyűjt össze. Hasonlóan ellentmondásosak azok az adatok, amelyek a vörös iszap betöltésére, illetve a tározott szintekre vonatkoznak. Ilyenek például: a X. tározó tározási szintjénél a 2010. I. negyedév végén megjelölt szint magasabb, mint a 2010. II. negyedév induló napján megjelölt szint. A hányóvízmérleg alapján

a II. negyedév végén is több vörös iszap betölthetőséget mutat a negyedéves jelentés, mint az I. negyedév végén, noha közben folyamatos betöltés volt. A negyedévi jelentésekben a visszaforgatott csurgalékvíz és az elszivárgás résfalon belüli vízmennyiségek azonos értékűeknek vannak feltüntetve. Itt hibás a számítás, hiszen a visszaforgatott csurgalékvíz mennyisége a gáton történt átszivárgásnak és a csapadék mennyiségének az összessége, az elszivárgás a résfalon belül ettől független. Ezek az ellentmondások - a Környezetvédelmi Felügyelőségnél - a benyújtott rendszeres adatszolgáltatás ellenőrzése során nem tűntek fel.

A hányóvízmérleg adatai alapján a **X. tározóra kijuttatott lúgos vörös iszap mennyisége** azt mutatta, hogy 2010. közepére csaknem megtelt a X. tározó kazetta. A tárolt vörös iszap felett több méter vastag lúg helyezkedett el, nem egyforma mélységben, hiszen a vörösiszap-tároló kazetta iszaptöltő vezetékai a határoló salak-pernye töltéseken elhelyezkedve a vörösiszap-zagy (magas lúgtartalommal) a töltésrézsűk mentén került belövése. A tározóban a belövési helyeknél a durvább vörösiszapszemcsék ülepedtek le, a finomabb szemcsék és a szállító folyadék a tározó közepén helyezkedik el. Az iszap felszínében nagyobb kráter bemélyedések alakultak ki a belövési technológiából következően. Az így kialakult helyzetet igazolta az a halradaros csónakos felmérés, amelyet a MAL végzett el, amely a X. tározóban tárolt lúgos folyadék – retúr víz - mennyiségét mutatta ki.

A MAL általi mérés ezt a mennyiséget 845 000m³-re adja meg, amely érték valójában a halradaros felvételezésnek a **pontos geodéziai transzformációja alapján (BME) közel 960 ezer m³-t jelent.**

LÚG SZÁMÍTOTT
MENNYISÉGE:
959490 m³

AJKAI TIMFÖLDGYÁR
VÖRÖSISZAPTÉR
X. KAZETTA
(TIN MODEL)

Ez a nagy mennyiségű lúg helyezkedett el a X. tározó-kazettában 2010. szeptember 30.-án. (A kazettában tárolt vörös iszap felett meglévő lúgra vonatkozóan, a MAL Zrt-nek 2006-ban kiadott KÖTEVIFE Környezethasználati engedélyében nincs hivatkozás.)

2010. október 4-én bekövetkezett katasztrófa idején - a majdnem teljesen feltöltött tározónál – az Ajkai levegőmonitoring állomás szélesség adatai szerint 5-10 km/ó átlagos szélességek voltak. (A térségben lévő más meteorológiai állomásokon sem jelentettek viharos szélességeket.) A tározó területén jelentős – **a gáttestet megbontó - hullámszámítás** ekkora szélesség miatt, **nem tudott kialakulni**. A különböző számítási módszerekkel történt számítások azt az eredményt mutatták, hogy a kialakulhatott hullámok magassága nem érhetette el a 18 cm-es hullámmagasságot. Ez az érték sem K-i irányú szél, sem DK-i irányú szél esetében sem módosult, amely számításokhoz a tározóban a csónakos mérés átlagosan 4,5 m-es folyadék mélysége lett figyelembe véve. Ennek alapján a számított hullámok nem érhettek fel a gát koronáig. A kialakult hullámok felfutása a számítások alapján 0,6-0,7 m között alakulhatott, ami azt jelenti, hogy a 215,88 mBf folyadékszintről induló hullámok csak érinthették a kazetta korona szintjét. A 10 m átlagos koronaszélességet tekintve a felfutó hullámok nem csaphattak át a mentett oldali rézsűre. **A X. kazettában lévő lúgos folyadéknak csak a felszínét mozgathatta meg a szél.** A korábbi évek orkányszerű viharai ennél nagyobb hullámszámítást okozhattak, de ezek sem tettek kárt a töltésekben.

A gátszakadás után a KÖTEVIFE helyszíni geodéziai mérést végzett a kiszakadt tározónál, hogy a zagykazettából mekkora mennyiségű anyag ömölhetett ki. A méréseket 2011 februárjában végezték el. E mérések alapján megállapításra került, hogy a **tározóból hiányzó mennyiség 1 644 000 m³**, ami a hibaszámításokat is figyelembe véve **közelítőleg 1.650 ezer m³-re tehető, amelynek mintegy két harmada maró lúg volt.**

VI. A tevékenység végzéséhez kapcsolódó állami engedélyezés helyzete Ajka esetében

A hatósági engedélyezés kapcsán külön kell választanunk a vörösiszap-tározó, mint építmény vonatkozásában, illetve a tározóhoz kapcsolódó tevékenységek kapcsán lefolytatott engedélyezési eljárásokat. Ehhez kapcsolódva beszélhetünk az engedélyekben foglalt feltételek teljesülésének ellenőrzéséről is.

1. Az engedélyezés szabályozottsága és szabályozatlansága

A X. sz. kazetta létesítésére vonatkozóan a Veszprém Megyei Tanács V.B. Építési és Vízügyi Osztály 1986. július 4-én kelt II.261-7/1986. sz. határozatával adott *terület felhasználási engedélyt*, melynek egyes kikötéseit az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium illetékes főosztálya másodfokú eljárása során megváltoztatta. A X. tározó létesítésére vonatkozó építésügyi engedélyezési eljárással kapcsolatban hatásköri vita merült fel. Az építésügyi engedélyezési eljárás ugyan elkezdődött a Veszprém Megyei Tanácsnál, azonban az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium hatáskör hiányát megállapító levele eredményeként nem fejeződött be.

2009. évben újabb hatásköri vita merült fel, amikor is a MAL Zrt. a VIII. és IX. sz. tározókazetták magasítására kért engedélyt. Ezúttal Ajka Város jegyzője állapította meg hatáskörének hiányát, a kazetták sajátos építményfajta jellegére hivatkozva.

A katasztrófát követően újra napirendre került a hatáskörrel rendelkező építéshatóság kijelölése, ám eredményre jutni ekkor sem sikerült. Devecser Város jegyzője, Veszprém Megyei Jogú Város címzetes főjegyzője, valamint a Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség is hatáskörének hiányát állapította meg. A Fővárosi Ítéltábla 2010. december 15-én kelt végzésében eljáró hatóságul a Felügyelőséget jelölte ki. Indokolásában rögzítette, hogy: „A vörösiszap tárolásának tevékenysége, mind a hulladék fajtáját, mind pedig a kezelését illetően a Hgt. hatálya alá tartozik.” Kifejtette továbbá, hogy tekintettel arra, hogy építésügyi hatósági engedélyezési eljárásra csak akkor kerülhet sor, ha a hulladéklerakó nem egységes környezethasználati engedélyköteles, ezért nincs jelentősége, hogy a „létesítmény sajátos építményfajta körén kívül esik-e, mert a

szabályozásból kitűnően az egységes környezethasználati hatósági eljárások egymást kiváltó eljárások”.

Az ítélet ellenére a helyzet csak 2011. január 1-től rendeződött megnyugtatóan, amikor is az Országgyűlés 2010. december 23-án elfogadta az egyes energetikai témájú törvények, valamint az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény módosításáról szóló 2010. évi CLXXXI. törvényt, mely 2011. január 1-jén lépett hatályba. Ez a jogszabály egyértelműen kimondja, hogy a bányafelügyelet hatáskörébe tartoznak a bányászati hulladék kezelése, és az ehhez szükséges létesítmények és berendezések építése, használatbavétele és üzemeltetése, valamint bezárása és utógondozása kapcsán indított engedélyezési eljárások.

2. A városi és községi jegyzők szerepe

Az engedélyezéssel kapcsolatban előbb a magasítás engedélyezésénél Ajka Város jegyzője, majd a katasztrófa bekövetkezése után Devecser Város jegyzője állapította meg hatáskörének hiányát. Az indoklás szerint a vörösiszap tározó kazetta sajátos építményfajta, melyre a jegyző, mint első fokú építéshatóság nem rendelkezik hatáskörrel. Ennek következtében a tározó magasítására az engedély úgy került kiadásra, hogy nem volt hatáskörrel rendelkező építéshatóság, aki azt állékonysági szempontból vizsgálta volna. Sokkal nagyobb probléma azonban, hogy ugyanez volt a helyzet a X. kazetta építésénél is, így sem a megvalósítás során, sem később soha állékonysági szempontból senki nem ellenőrizte azt. Ez egyértelműen a katasztrófához elvezető egyik kiváltó ok.

3. A bányakapitányság szerepe

2006. május 1-jén lépett hatályba az Európai Parlament és a Tanács 2006. március 15-i 2006/21/EK irányelve (a továbbiakban: Irányelv) az ásványi nyersanyag kitermelő iparban keletkező hulladék kezeléséről és a 2004/35/EK irányelv módosításáról. Az Irányelvet a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény módosításáról rendelkező 2007. évi CXXXIII. törvény, valamint a bányászati hulladékok kezeléséről szóló 14/2008. (IV. 3.) GKM rendelet (a továbbiakban: GKM rendelet) ültette át a nemzeti jogba. Ez a rendelet azonban hibásan vette át az Irányelv rendelkezéseit, amely bányászati hulladéknak tekinti – feldolgozás helyétől függetlenül – az ásványi nyersanyagok kutatásából, kitermeléséből, feldolgozásából és tárolásából származó hulladékot, vagyis a vörösiszapot is. Ha az Unió jogszabály átültetése a hazai jogrendbe megfelelően történt volna, a bányászati hatóságok egyértelmű hatáskörrel rendelkeztek volna a tározók ellenőrzésében.

4. Az ipari technológiák engedélyezése

Környezetvédelmi hatóságok

A MAL Zrt. ajkai telephelyén ún. Bayer-eljárással gyártottak és gyártanak timföldet. A technológiában legnagyobb mennyiségben keletkező hulladék a vörösiszap, amelynek

tárolására az I.-X. jelű vörösiszap tározó kazetták szolgálnak. Mind a gyártás, mind pedig a vörösiszap tárolás tekintetében a technológiát a Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség engedélyezte egységes környezethasználati engedélyezési eljárás során, az elérhető legjobb technológiának minősítve azt. A Felügyelőség 10897/2005. ügyszámon, 12785/2006. iktatószámán egységes környezethasználati engedélyt adott a 8400 Ajka-Gyártelepen végzett alumínium- és timföldgyártási, valamint az ahhoz kapcsolódó hulladéklerakási tevékenységre vonatkozóan. Az engedélyt a hatóság a katasztrófa bekövetkeztéig összesen hét alkalommal módosította.

Az engedélyezéssel kapcsolatos fő probléma a tározók kapcsán azok minősítése, ugyanis az egységes környezethasználati engedély nem veszélyes hulladék lerakóként definiálja, miközben az üzemeltető állítása szerint technológiai berendezés, amely a vörösiszap ülepedésére, és az ülepedés során letisztult lúg termelésbe történő visszavezetésére szolgál. A bizottság vizsgálata alapján a valósághoz ez utóbbi áll közelebb, a jogszabályban definiált nem veszélyes hulladéklerakó kritériumait nem elégíti ki. A tározóban felhalmozódott nagy mennyiségű, 13-as feletti pH értékkel rendelkező maró lúg miatt semmiképp nem beszélhetünk nem veszélyes hulladékról. A hulladék besorolásával kapcsolatos anomáliákkal azonban külön fejezetben foglalkozunk.

Ugyancsak a környezetvédelmi hatóság feladata az egységes környezethasználati engedélyben foglalt feltételek teljesülésének éves gyakorisággal történő ellenőrzése. megállapítható, hogy ezen ellenőrzés elsősorban adminisztratív jellegű, a dokumentációra irányuló vizsgálat, amely teljességgel alkalmatlan az előírt technológiai paraméterek betartásának igazolására. A szemle tulajdonképpen szabad szemmel történő szemrevételezést foglal magában, amely sem a tározó falában meglévő feszültségek, repedések, sem a tárolt vörösiszap tetején elhelyezkedő lúgmennyiség megállapítására nem volt alkalmas, így a katasztrófa bekövetkezése előtti utolsó ellenőrzés sem derített fel hiányosságot.

5. Katasztrófavédelem

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről szóló 96/82/EK irányelv (Seveso II irányelv) alapján felállított lista szerint a katasztrófavédelmi hatóság a létesítményt nem sorolta be az irányelv hatálya alá tartozó létesítmények körébe, így ellenőrzési jogkört sem gyakorolt. Az Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatójának ezt firtató levelére írott válaszában a hatóság arra hivatkozik, hogy az üzemeltető MAL Zrt. nyilatkozata, valamint a környezetvédelmi hatóság által kiadott engedély egyaránt azt tartalmazza, hogy a vörösiszap nem tartalmaz veszélyes összetevőket, így az üzem nem tartozik az irányelvet a hazai jogba átültető 18/2006. (I. 26.) Korm. rendelet hatálya alá. Bár ezzel a kérdéssel is külön fejezetben foglalkozunk, érdemes kiemelni, hogy a vörösiszap veszélytelenségét megállapító hatósági határozatot megalapozó szakvélemény az I-IX. sz. kazettákból vett minták vizsgálata alapján készült, amelyek rekultivált tározók, a katasztrófát pedig a X. sz. tározóban felhalmozódott lúgtömeg okozta, így a szakvélemény megállapításai arra nyilvánvalóan nem alkalmazhatók.

6. Hatóságok együttműködése

A MAL Zrt. tevékenységének, és a vörösiszap tározók engedélyezésének tapasztalatai alapján jól látható, hogy a különböző szakhatóságok egymástól teljesen függetlenül, egymás munkájáról sokszor tudomást sem véve működnek. Így kerülhetett sor arra az elképesztő helyzetre, hogy felépült egy gigantikus méretű létesítmény, amelyet sem megvalósításakor, sem később, a működése során állékonysági szempontból soha egyetlen hatóság sem vizsgált. Ez a jogalkalmazási hiányosság, a hatóságok kooperációjának teljes hiánya a katasztrófa egyik legnagyobb tanulsága kell, hogy legyen a jövőre nézve. Meg kell teremteni a jogi és intézményi környezetet ahhoz, hogy az egyes létesítményeket és tevékenységeket engedélyező és ellenőrző különböző szakhatóságok között folyamatos kapcsolat és információcsere biztosítva legyen.

Nem szabad, hogy előforduljon többé, hogy egy eljárás során valamennyi hatóság hatáskörének hiányát állapítja meg egy bizonyos kérdés tekintetében (esetünkben a tározó építésének, magasztásának állékonysági kérdése ügyében), ennek ellenére a kérdés figyelmen kívül hagyásával az engedély mégis kiadásra kerül.

VII. A magyar alumíniumipar által hátrahagyott más telephelyek helyzete

Az Ajka-kolontári vörösiszap-tározókazettákhoz képest Almásfüzitőnél illetve Neszmélynél (a már bezárt almásfüzitői timföldgyár vörösiszap-tározóinál) alapvetően más konzisztenciájú és összetételű anyag van a tározókban, ami nyilván annak is köszönhető, hogy itt a tevékenységgel már 14 évvel ezelőtt felhagytak. Egy sokkal sűrűbb, kevesebb folyadékot tartalmazó anyag található itt, és maga a gátrendszer is teljesen más: anyagában is szilárdabb, és a rézsűk meredeksége, a gátfalak magassága is sokkal biztonságosabb, mint Kolontáron. A kolontárihoz hasonló katasztrófa bekövetkezésének ezeknél a tározóknál fizikai okokból nincs realitása.

A tározókazetták felszínének a nagy része a hatósági előírásoknak megfelelően már rekultiválva van, illetve megkapta azt a borítást, ami a kiporzást megakadályozza, így a VII. és a VIII. kazetta kivételével a többi tározó porzása kizárható. A VII. kazetta (Almásfüzitő) jelentős része már takarás alá került (mintegy 30 hektárnyi felület van még takarás nélkül), illetve a helyszínen alkalmazzák azt a technológiát, amelynek során különböző hulladékokból, illetve szennyezett földekből a takaróréteget előállítják. Ennek következtében az ülepedőpor-koncentráció közel 10 éve a határérték alatt van.

A VII. kazettánál mintegy két kilométeres szakaszon az egyik gát egyben árvízvédelmi töltés is, és a Dunával közvetlenül határos. A töltések állapotát a kolontári katasztrófát követően megvizsgálták, különböző mintavételek történtek, és a gátak szilárdságát megfelelőnek ítélték. Árvízvédelmi szempontból, illetve a vörösiszap-tározók biztonsága szempontjából is az a legfontosabb oldalfal, amelyik a Duna felé néz, itt a legnagyobb veszélyt a vörösiszapnak

és az egyéb szennyező anyagoknak a Dunába kerülése jelenthetné. Ugyanakkor itt a vízügyi hatóság kellő rendszerességgel vizsgálta a gátak állapotát. A tulajdonos Tatai Környezetvédelmi Zrt. által megbízott szakértők vizsgálatai, kockázatelemzése szerint elvileg akkor képzelhető el itt valamiféle környezeti havária, ha a 200 évenként esedékes árvízre egy viszonylag nagy földrengéssel egy időben kerülne sor.

A VIII. tározókazettánál (Neszmély) szintén kötelezés van arra, hogy körülbelül egy éven belül a takarását el kell végezni, legalábbis azon a részen, ami már nincs folyadékkal borítva. Itt olyan nagy mennyiségű tömény lúg, ami például Kolontáron a katasztrófát okozta, nem található a depónia tetején, de van egy 10-12-es pH-jú nyitott vízfelület. A gátrendszer viszont egy többlépcsős völgyzáró gát, ami jóval biztonságosabb, mint ami Kolontáron átszakadt. Amennyiben a takarás megtörténik, a kiporzás is megszűnhet majd, és a monitoringkutak folyamatos figyelésével lényegesen lecsökken az esélye a környezet elszennyeződésének.

A hatóságok a rekultiváció szempontjából a VIII. tározó tartják a legproblémásabbnak: a porzásmentesítés nem történt meg, és a területen a csapadék is összegyűlhet. A regionális környezetvédelmi hatóság (ÉDKvTv) szerint a VIII-as kazettánál a rekultivációs kötelezettséget 2015. decemberéig kell teljesíteni, és ezen az intervallumon belül vannak teljesítésre váró részhatáridők. Ugyanakkor az eddigi tapasztalatok alapján aggályosnak tűnik, hogy a Rekultív Depónia Kft-nek valóban szándékában áll-e időre végezni a rekultivációval. Korábban már volt ezzel kapcsolatos kötelezés a tározót üzemeltető cég részére, akkor a határozatokat rendre megfellebbezték, és a másodfokú határozatból a részhatáridők kimaradtak, így csak a véghatáridő maradt meg: 2015. decembere. 2010. őszén az elsőfokú zöldhatóság újraindította az eljárást, a részhatáridőket újra megállapította, rögzítve, hogy a különböző rétegrend-kialakításokat milyen határidőkkel kell elvégezni. Ezt a határozatot szintén megfellebbezte a Rekultív Depónia Kft. A másodfokú zöldhatóság a határozatot gyakorlatilag helyben hagyta, a részhatáridőket néhány hónappal eltolva. Így évről évre, 2015. végéig a teljes rekultivációnak meg kellene történni.

A zöldhatóság a neszmélyi tározó esetében is mindenképpen érvényt kíván szerezni a teljesítési kötelezettségnek. Elsősorban különböző eljárási bírságokkal lehet kikényszeríteni a végrehajtást. A részhatáridőknek köszönhetően, ha mondjuk a 2012. tavaszára előírt kötelezettség nem teljesül, a hatóságnak vannak eszközei arra, hogy lépéseket tegyen. A részhatáridők nélkül 2015-ig nem lett volna mód a beavatkozásra.

A vörösiszap-baleset okaira vonatkozó vizsgálódás során rendre visszatérő probléma a szabályozás kérdése. A bizottság munkája nyomán sem vált egyértelművé (és ez a jogszabályi helyzet rendezetlenségére utal), hogy szabályozási szempontból Almásfüzitőn jogilag milyen tevékenység folyik: egy lerakott vörösiszap-hulladék rekultiválása, vagy egy jelenleg is zajló, a vörösiszaptól voltaképpen független hulladékkezelés, melynek során a hulladékból rendes besorolású termék lesz, amivel aztán a vörösiszaptározót borítják.

Időközben jogszabályváltozás történt, de az új jogszabályok sem tisztázzák egyértelműen,

hogy a bányakapitányságnak vagy a zöldhatóságnak van-e hatásköre ezekkel a tározókkal kapcsolatban. A hatásköri tisztázatlanság abból adódik, hogy jelenleg bányászati hulladékként definiálja a jogszabály a vörösiszapot, a bányászati hulladékokkal kapcsolatos rekultiváció pedig a bányakapitányság hatásköre. Ugyanakkor Almásfüzitőn más jellegű tevékenység folyik: ott hulladékkezelés zajik, egy bányászati hulladéknak minősített anyagon. Ez jelenti egyébként a VII-es kazetta legnagyobb környezeti kockázatát is: a térségbeli figyelőkutakban a Duna vízállásának függvényében rendszeresen regisztrálnak határértékeket meghaladó szennyezést például arzénból és molibdénből, és egy alkalommal a környezetvédelmi hatóság azt is megállapította, hogy a szennyezés biztosan a kazettából ered (ez a korábbi esetekben nem volt egyértelmű, mert a területen a még nem rehabilitált timföldgyár is szennyezőforrást jelent). A területre a 90-es évek óta szállítanak különféle veszélyes hulladékokat évi százezer tonnás nagyságrendben komposztálási céllal (a jelenlegi, 2010 áprilisa óta érvényes engedély 132 000 tonna/év veszélyes és 280 000 tonna/év nem veszélyes hulladék hasznosítására, komposztálással történő biológiai átalakítására érvényes), a művelet tudományos megítélése azonban ellentmondásos (például a nehezen lebomló szerves szennyezők és többféle szerves szennyezőanyag komposztálhatósága megkérdőjelezhető). A földdel és mikroorganizmusokkal kevert szennyezőanyagokból képzett elegyet szellőztetés és pihentetés után a vörösiszap letakarására használják: a vörösiszapra agyagréteg, az agyagra "komposzt" és termőföld kerül, a folyamat végén a legfelső rétegbe növényeket ültetnek. A speciális anyag felhasználásának indoka, hogy amennyiben a termőföldet közvetlenül a vörösiszapra helyeznék, megindulna a fém- és egyéb sók feláramlása, vagyis a szikesedés. (A Tatai Környezetvédelmi Zrt. vezetőjének elmondása szerint az a fedőréteg, amit a helyszínen kialakítanak, az összetételének jellemzői alapján megfelel az 50-es kormányrendeletnek, tehát a valamikori szennyvíziszap-elhelyezési szabályzatnak, azaz akár mezőgazdasági területen is elhelyezhető lenne.) Más lerakókon ugyanakkor a bizottság azt tapasztalta, hogy a szikesedést önmagában a vörösiszap és a termőföld közé rétegelt agyag is képes megakadályozni, nincs szükség a vitatott komposztálási technológia használatára. A MOTIM mosonmagyaróvári tározóiban - ahol agyaggal és termőfölddel történt a rekultiváció - ma már egy sűrű ezüsterdő zöldell, a területet nyulak és őzek lakják - mindez azt bizonyítja, hogy a rekultiváció újabb környezeti kockázatok generálása nélkül is elvégezhető.

A terület élővilágát (növényeket, a talajlakó élőlényeket és a vadászat során elejtett állatokat is) folyamatosan monitorozzák. A biológiai monitoring a cég (Tatai Környezetvédelmi Zrt.) saját közlése szerint nem jelzett szennyeződést az élő szervezetekben.

A MOTIM Zrt. mosonmagyaróvári gyára mellett található vörösiszap-tározóknál elsősorban a gátfalak magassága (vagy inkább alacsonyossága) szembevethető: 6-8 méteres gátmagasságok vannak (szemben például a kolontári X-es kazetta falával, ami a 20 méteres magasságot is elérte). A gátak szerkezete is különbözik a kolontáritól: nem tisztán erőművi pernyéből van, hanem a pernye két földgát közé van betöltve, a legrégebbi kazettákat pedig tisztán földgátak övezik. A rézsűszögek is sokkal enyhébbek, 20 százalék körüli lejtésű rézsűk találhatók itt. Ami a benne tárolt anyagot illeti, a vörösiszap ugyanaz, mint ami Almásfüzitőn, meg Ajkán is

keletkezett/keletkezik, hiszen ugyanabban a technológiában képződtek: kezdetben itt is a Bayer-féle eljárás alapján gyártották a timföldet, és hasonlóan Almásfüzitőhöz (de eltérően Ajkától), itt is egyértelműen veszélyes hulladékként van besorolva a vörösiszap. A legújabb tározó az V/1-es jelű, ez már egy, a 98/2001-es veszélyes hulladékos jogszabálynak is megfelelő, a szükséges aljzatszigeteléssel és monitoringrendszerrel ellátott depónia. A gyártás utolsó két évében (2000 és 2002 között) már ott helyezték el a vörösiszapot (akkorra egyébként a gyár már átállt a száraz lerakási technológiára). A bizottság itt sem talált arra utaló jelet, hogy bármilyen, a kolontárihoz hasonló katasztrófa bekövetkezhetne, hiszen itt is hiányoznak a feltételek hozzá. Egy esetleges gátszakadás esetén - ami eleve nehezen képzelhető el - nem kerülhetne ki nagy mennyiségű folyadék a környezetbe. Folyamatos a monitoring, kiporzás pedig nincs, mert már nincs szabad vörösiszap-felület. Az ÉDKvTv ellenőrzési tapasztalatai szerint nincsenek környezeti problémák: a monitoring során mért értékek határérték alattiak, a jelentési kötelezettségeket a cég rendszeresen teljesíti. Az ellenőrzésekben a vállalat szakértői közreműködnek, az állékonysági vizsgálatok megtörténtek.

A múltban, a rekultiváció előtt voltak lokális talajvízszennyezések. A rekultivációnak éppen az volt a célja, hogy a vízszennyezés megszűnjön. A korábbi terhelések főként abból adódtak, hogy az 50-es, 60-as években egész más előírások voltak hatályban, és nem működtek a mostanihoz hasonló monitoringrendszerek. A területről kimenő víz nem szennyezett talajvizet. A 42 figyelőkút közül 3-4 olyan kút volt, amelyek lokális szennyeződéseket mutattak, és a rekultiváció után ezekben is a mért értékek a határértékek alá csökkentek.

Az iszap szűrését 1972-ben kezdték, és fokozatosan tudták növelni a kinyomott iszap szilárdanyag-tartalmát.

A tározók monokultúrások, csak vörösiszap van bennük, ami megkönnyíti az esetleges későbbi kitermelést, a hasznosítható anyagok kinyerését (szemben az almásfüzitői VII-es kazettával, ahol a vörösiszap esetleges későbbi kitermelése előtt le kellene termelni a lerakót borító, veszélyes anyagokat tartalmazó réteget, és el kellene végezni a kármentesítést).

A MOTIM saját kísérletei szerint a hasznosításnak jelenleg nincs gazdaságos formája. Az iszapban a periódusos rendszer szinte minden eleme megtalálható, ám ha egyet ki akarunk venni, a többit el kell választani tőle, és a folyamat költségei magasabbak, mint az elérhető haszon.

VIII. Az Ajkai Üzem értékelése katasztrófavédelmi szempontból

A MAL Zrt. ajkai üzeme kristályos alumínium-vegyületeket, és galliumot állít elő, bauxit felhasználásával, a Bayer technológia alapján. Az előállítás során alapanyagként bauxitot

segédanyagként nagy mennyiségű nátronlúgot használ. Hulladékként a technológia során nagy mennyiségű lúgos kémhatású (pH 10-11) vörösiszap keletkezik. A natrium hidroxid felhasználás 38.000 tonna, a keletkezett vörösiszap mennyisége pedig 600.000 tonna éves szinten. A lúg semlegesítésére 1000-1500 t kénsavat, a gallium gyártásához 2,5 t higanyt használnak évente. Ezek az adatok adják az üzem katasztrófavédelmi értékelésének alapját.

Az üzem tevékenysége a katasztrófák elkerülése érdekében.

Vészhelyzet bárhol és bármikor bekövetkezhet. Bármely veszélyforrás előidézhet olyan hatást, amely az emberi életet, illetve egészséget veszélyezteti, a létesítményt, a technológiai rendszereket rongálja, a folyamatos és biztonságos üzemvitelt lehetetlenné teszi. Ennek érdekében a vészhelyzet kezeléséhez szükséges tervek kidolgozásánál a veszélyforrásokat és jellemzőiket fel kell mérni.

A katasztrófa időpontjában hatályos jogszabályok alapján, a katasztrófavédelmi terv mellett, a MAL Zrt. Bányászati-hulladékgazdálkodási és Víz-kárelhárítási Terv készítésére is kötelezett. Mivel az előbb említett tervek mindegyike tartalmaz veszély-elhárítási fejezetet. Az elkészült Veszélyelhárítási Terv tartalmát összhangba kell hozni ezekkel a részekkel.

A vörösiszap tározók környezetében a katasztrófa megelőzése három fő tevékenységre bontható.

- A kazetták figyelése, monitorozása.
- A kazetták rekultivációja.
- A csurgalékvíz árkok karbantartása

Figyeléssel a gáttesten keletkezett elváltozásokból következtethetnek a veszélyhelyzetre. Monitorozáshoz, három féle mérést végezhetnek; inclinométeres, piezométeres és felsőgeodéziai mérőpont hálózat kialakításával. Ezeket az adatokat egy vállalati monitoring rendszerbe kell integrálni.

A kazetták rekultivációja megakadályozza a kiporzást, a csapadékból adódó felesleges vízterhelést és gáttestek erózióját.

A csurgalékvíz árkok karbantartása, biztosítja a csapadék folyamatos elvezetését és megakadályozza a gáttestek aláázását.

Ha az üzem tevékenysége a környezetre is veszélyt jelent és a hatályos jogszabályok ezt megkövetelik; akkor külső védelmi tervet és belső védelmi tervet kell készíteni.

A belső védelmi terv alkalmazandó minden üzemzavarra és vészhelyzetre, ami tározók valamint az üzemeltetéshez kapcsolódó területen bekövetkezik, és veszélyezteti a biztonságos üzemvitelt, a vagyontárgyakat, valamint a munkavállalók egészségét.

A hatóság tevékenysége.

A katasztrófavédelem tevékenysége két fő csoportba sorolható:

- Iparbiztonsági tevékenység
- Polgári védelmi tevékenység

Az iparbiztonsági tevékenység legfőképpen ellenőrzés, mely a felügyelő hatóságok előírásainak betartására, (biztonságos üzemeltetésre) a tervek meglétére és alkalmazhatóságára vonatkozik. Ide tartozik a rendkívüli események kivizsgálása is.

A polgári védelmi tevékenység az esetlegesen bekövetkező veszély esetén a lakosság, valamint az anyagi javak és a természet védelmére irányul. A belső védelmi terv alapján elkészített külső védelmi terv szerinti védekezés végrehajtása.

Figyelemmel arra, hogy a MAL Zrt. technológiájában jelentős mennyiségű, a katasztrófavédelemre vonatkozó jogszabályok szempontjából is veszélyes anyagot, nátronlúgot alkalmazott, nyílt, emberi ellenőrzés által nem folyamatosan kontrollált területen, okkal válhatott vitatottá az üzem katasztrófavédelmi besorolásának megfelelősége, azaz a biztonsági jelentés és a külső védelmi terv elkészítésének szükségessége.

Arra nincs adat, hogy a hatóság ellenőrzése a múltban koncentrált-e az ajkai üzem katasztrófavédelmi besorolásának ellenőrzésére, értékelésére. Mindemellett figyelemre méltó, hogy az érvényes katasztrófavédelmi terv 300 ezer m³ anyag kiömlésével számolt egy gátszakadás esetén, ami a valóságban több mint másfél millió m³ volt – csak a vörösiszap felett tárolt folyékony lúg mennyisége 800 ezer m³-re tehető. A súlyosan alábecsült mennyiséget tartalmazó katasztrófavédelmi tervet egyetlen hatóság sem kifogásolta.

A fenti kétségeket az időközben bekövetkezett technológia váltás megszüntette.

IX. Az ipari és az azt követő környezetvédelmi katasztrófa társadalmi és gazdasági összefüggései. A környezetbiztonság és ipari biztonság jelenlegi helyzete

A MAL Zrt. az ajkai térség és egyben Magyarország egyik legjelentősebb ipari üzeme, több ezer embernek ad közvetve munkát. A kiömlött vörösiszap okozta tragédia 10 halálos áldozatával és környezeti pusztításával mélyen megrázta a helyi közösséget és az egész országot. Az iszapömlés hazánk eddigi legnagyobb ipari katasztrófája volt, amely világviszonylatban is igen jelentősnek mondható. A tragédiáról valamennyi nemzetközi sajtóorgánus beszámolt.

A bekövetkezett katasztrófa felhívta a figyelmet az iparbiztonság kiemelt fontosságára. Az Országgyűlés 2011. szeptemberében elfogadta a katasztrófavédelemről szóló törvényt, amely sok tekintetben, megújítja, átalakítja az iparbiztonság területét. Létrejön az országos hatáskörű és illetékességű Iparbiztonsági Főfelügyelőség. Az úgynevezett alsó küszöbérték alatti ipari üzemek is hatóság látókörébe kerülnek. Ennek értelmében 2012 januárjától még az alsó küszöbérték alatti üzemeket is bejelentési kötelezettség terheli, és engedélyezésük kevesebb adminisztratív teherrel jár. Új elemként kerül bevezetésre a katasztrófavédelmi bírság és a katasztrófavédelmi hozzájárulás. A bírságot engedély nélkül végzett tevékenység, jogszabályi kötelezettség megszegése és súlyos ipari balesettel kapcsolatos intézkedés elmulasztása esetén vetheti ki a hatóság. A katasztrófavédelmi hozzájárulás a katasztrófavédelem hatékony beavatkozási feltételeinek megteremtését célozza.

Az megújuló rendszerben különös hangsúlyt kap a kritikus infrastruktúra-védelem, valamint a veszélyes áruk szállítása. E tekintetben a hatóság a veszélyes áruk vasúton, levegőben és vízben történő szállítását is ellenőrzése alá vonhatja.

A jövőben problémákat megelőző további változtatások között említendő a zagytározók engedélyezésének átalakítása. A hatósági jogkör új címzettje a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal és a területi szervei a bányakapitányságok. Annak érdekében pedig, hogy a veszélyhelyzetben minél hatékonyabb legyen az irányítás, a védelmi bizottságok a kormányhivatalokba integrálódnak.

Megnőtt a jelentősége a prevencióknak is, amely során különös jelentősége van annak, hogy az érintett önkormányzatok tájékoztassák a lakosságot a környezetükben működő veszélyforrásokról, ipari üzemekről.

X. A MAL ZRT jövőbeni működésével kapcsolatos stratégiai összefüggések

Károk megtérítése

A legutolsó összegzés szerint több mint 35 milliárd forintnyi kár keletkezett a vörösiszap következményeként.

A Kormány a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet során keletkezett károk enyhítéséről és a helyreállításról szóló 1221/2010. (XI. 4.) határozatában rendelkezett a kárenyhítés szabályairól. Kijelentette, hogy az állam által az e határozat alapján nyújtott támogatás nem a károkozó helyetti helytállás, kizárólag a károsultak elemi lakhatási feltételeinek mielőbbi megteremtésére irányul, illetve, hogy a későbbiekben a károkozó MAL Zrt-vel szembeni igényeit érvényesíteni kívánja.

A kormány a 2010. október 6-án kihirdetett veszélyhelyzet során nem lakóépületekben keletkezett további károk enyhítéséről szóló 1222/2010. (XI. 4.) Korm. határozata elsősorban a lakóépületek kárenyhítésére vonatkozott, de bizonyos korlátokkal kiterjedt a vállalkozások raktárkészleteiben, a konyhakertekben keletkezett károkra, az elhullott háziállatokra, a természetes személyek ingóságaira és természetes személyek gépjárműveiben esett károkra is.

A keletkezett károk enyhítése és a helyreállítás keretében az állam felmérte a károsodott lakóépületeket, az önkormányzatok és a karitatív szervezetek bevonásával gondoskodott a fedél nélkül maradt lakosság ideiglenes elhelyezéséről, ellátásáról, a lakáshoz jutást adó- és illetékmentesen biztosította.

Biztosította az utak, hidak, kapcsolódó műtárgyak helyreállítását, újjáépítését, végrehajtotta a károsodott külterületek mentesítését. Az önkormányzatok elismert védekezési költségeit megtérítette a vis maior tartalék terhére.

Az okozott károk részbeni megtérítésére a MAL Zrt. is tett lépéseket. A károsultak részére családonként 100-100 ezer forint került átutalásra, amely összesen több mint 30 millió forintot tett ki. A mentési munkálatokban és a szennyezett föld deponálásában a cég több munkagéppel és emberi erőforrás rendelkezésre bocsátásával vett részt.

Az okozott károk miatt néhány magánszemély közvetlenül indított pert a MAL Zrt-vel szemben, de ezek száma – vélhetően a szervezett és mindenekelőtt gyors állami kárenyhítés miatt – csekély maradt.

Az iszapkatasztrófa következményeinek csökkentésére felajánlott összegek fogadására létrehozták a kármentő alapot, ennek aktuális egyenlege közel 2 milliárd forint.

Bírságok

Összesen 135,14 milliárd forint hulladékgazdálkodási bírságot szabott ki a MAL Zrt.-re a tavalyi vörösiszap-katasztrófa miatt a Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség.

A MAL Zrt. az első fokú döntés ellen fellebbezést nyújtott be, így az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség hoz végleges államigazgatási döntést. A jogerős államigazgatási határozatot azonban meg lehet támadni bíróságon is. A cég jogi képviselője kijelentette, hogy ha a határozat a MAL Zrt.-t elmarasztalja, akkor vélhetően ezt is megtámadják majd a bíróság előtt, mivel a kiszabott bírságot eltúlzottnak tartják, és a jogalapját is vitatják.

A MAL Zrt. tevékenységének gazdasági és társadalmi jelentősége

A MAL Zrt. egy 3 milliárd forint törzstőkével rendelkező cég. A MAL Zrt. az általa részben-egészben tulajdonolt belföldi, illetve külföldi, így román, német, szerb és montenegrói gazdasági társaságokkal cégcsoportot alkot.

A társaság a privatizációt követően Magyarország egyik legnagyobb ipari vállalatává nőtte ki magát. Termékeinek túlnyomó többségét nyugat-európai országokba exportálja.

A MAL Zrt. így az ajkai térség egyik legjelentősebb munkaadója, közvetlenül 1280, közvetve 6000 embernek ad munkát. Ezzel az Ajka – Kolontár – Devecser – Somlóvásárhely közvetlen és közvetett térségének gazdasági stabilitásához jelentősen hozzájárul.

A MAL Zrt. az iszap-katasztrófa után állami felügyelet alá került, azonban az állami felügyelet teljes fennállása alatt megőrizte a belföldi és külföldi a beszállítóinak bizalmát, alapanyag-ellátása folyamatosan biztosított.

A cég Magyarország mélyművelésű bányáinak 50%-át működteti, ezen túlmenően külszíni fejtéseket is fenntart, ezzel biztosítva a szakma hosszú távú fennmaradását.

XI. A X-es tározónál 2010. októberében bekövetkezett ipari katasztrófa keretében a magas lúgtartalmú, vörösiszappal keveredett folyadék által okozott katasztrófa felszámolása érdekében végzett tevékenység rövid ismertetése.

A kormány mintegy 35,5 milliárd forintot költött védekezésre, helyreállításra és újjáépítésre az elmúlt egy évben. A soha nem látott összefogásnak köszönhetően az emberek beköltözhettek új otthonaikba, a környezetet pedig mentesítették a szakemberek a vörösiszaptól. A termő- és külterületekről több mint 800.000 m³, a belterületekről pedig több mint 300.000 m³ épülettörmelékét és szennyezett földet szállítottak vissza a tározókra.

Mára már 95 százalékban befejeződtek a környezetvédelmi munkák a vörösiszap-sújtotta területeken.

A vörösiszap-katasztrófa utáni újjáépítés és kártalanítás a kitűzött határidőre megvalósult. A kormány új lakóházakat épített vagy vásárolt minden, az otthonát elveszített károsultaknak. Kolontáron 21, Devecseren 89, Somlóvásárhelyen pedig 1 ház épült fel. Az erősen lúgos anyag több mint 1000 hektár mezőgazdasági területet szennyezett. Szintén befejeződött a kolontári halastó kotrása, a vízbe halakat és növényeket telepítettek, a tóban természetes pH-értéket mérnek. A mederből mintegy 20.000 m³ vörösiszapot kotortak ki, ezt részben elszállították, részben szikkasztás után viszik majd el. A Torna-patak kotrása megtörtént és a

Marcal nagyvízi mederkotrása is befejezés előtt áll, készültségi foka 95%. Egyedül már csak a kisvízi meder kotrása zajlik a térségben, innen még körülbelül 60-70 ezer köbméter iszapot kell elszállítani.

A MAL Zrt. zagyatározóinál is jelentős feladatok kerültek elvégzésre. A kiszakadt X. számú kazetta ideiglenes bezárása, valamint a végleges bezárás I. üteme elkészült (vasbeton résfal). Az 1300 méter hosszú 2. számú gát (völgyzárógát) megépítésével garantálni lehetett 2010 decembere óta, hogy a szennyezett területről sem a felszíni, sem a felszín alatti vizek tovább nem szennyeződhetnek. A kiépült 2 db automata-semlegesítő és a hozzá kapcsolódó ideiglenes övások rendszer kiépítésével sikerült elérni, hogy a Torna és Marcal vízfolyások Ph értékei a normál értéket az idei évben már egy alkalommal sem lépték túl, ezáltal megteremtődött az élővilág visszatelepülésének az alapfeltétele. Megerősítésre kerültek a X/A és a IX kazetta állékonysági szempontból nem megfelelő gátfalai is.

E A VIZSGÁLÓBIZOTTSÁG JAVASLATAI A SZÜKSÉGES INTÉZKEDÉSEKRE

A bizottság összefoglaló megállapításai

A bekövetkezett tragédia számos hiányosságra felhívta a figyelmet, melyek közül talán a legfontosabb az engedélyező hatóságok és a hatáskörök tisztázatlansága. Ennek a hiányosságnak a kiküszöbölése érdekében mára többnyire egyértelművé váltak az engedélyezés szabályai.

További lépések szükségesek ugyanakkor a hulladékok és a technológiai eljárás részét képező anyagok egyértelmű megkülönböztetése, a veszélyes hulladékká minősítési eljárás folyamata, valamint a károkért való pénzügyi helytállás rendszere területén, ideértve a kötelező felelősségbiztosításokra illetve pénzügyi biztosítékadásra vonatkozó szabályozást.

Megállapítható, hogy a privatizáció során a szerződésbe foglalt környezetvédelmi kötelezettségek nem kellő körültekintéssel kerültek megállapításra, és így alkalmatlannak bizonyultak a bekövetkezett katasztrófa megelőzésére. A száraz technológiára való átállásra kötelezés sem a privatizációkor, sem a 2006-os IPPC-engedélyezés során nem merült fel, jóllehet a BAT alkalmazására az utóbbi engedélyezési eljárásban már jogszabályi alap is volt.

A bányászati hulladék irányelv hibás átvételéből fakadó hatásköri bizonytalanságot feloldva, a tragédiát okozó vörösiszapra ma már az új bányászati hulladékokkal kapcsolatos szabályok vonatkoznak. A vörösiszap tárolásának szabályai megszigorodtak a korábbiakhoz képest. A bányászati hatóság mindezen felül több szempont figyelembe vételével mérlegeli tárolás során felmerülő kockázatok, így fokozott jelentőséggel bírnak az adott tárolók fizikai paraméterei, állapota.

A MAL Zrt, mint nemzetgazdaságilag jelentős gazdasági társaság állami felügyelet alá vonása közérdekből történt, hazai és nemzetközi előzmény nélkül, a 2010. október 4-én bekövetkezett súlyos ipari katasztrófát követően. A Kormány célja az volt, hogy a katasztrófát követő kényszerű leállás után a cég megkezdjék a termelés biztonságos újraindítását, elhárítson egy esetleges újabb katasztrófát, valamint a szükséges kármentesítés megkezdődjön. Célként fogalmazódott meg továbbá, hogy a MAL Zrt., mint a térség egyik legjelentősebb munkaadója talpon tudjon maradni és biztonságosan, a hatósági előírásoknak eleget téve, vagyronvesztés nélkül tudja folytatni működését.

A Kormány javaslatára az Országgyűlés módosította az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvényt, amely lehetővé tette a városrendezési tervek – esetünkben Devecser tervének – okszerű és gyors módosítását, a kármentesítési tevékenység végrehajtása és az új beépítésre szánt területek biztosítása érdekében.

A Kormány javaslatára az Országgyűlés módosította a bányatörvényt, amely többek között rendelkezett arról, hogy a vörösiszap-tározó tereket határoló műszaki létesítmények, gátak építésének fenntartásának és kezelésének engedélyezését és ellenőrzését 2010. december 31-ét követően az Országos Bányászati és Földtani Hivatal felügyelete alá tartozó bányakapitányságok lássák el. Az új törvény lehetővé tette, hogy a lúgos folyadékkal keveredett vörösiszapot a jövőben bányászati hulladékként kezeljék.

A Kormány javaslatára az Országgyűlés módosította a katasztrófa védelemről szóló törvényi szabályozást. Hasonló esetek bekövetkezésének megelőzése érdekében így megerősítésre kerültek az országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság jogosítványai az ipari biztonság területén, ahol zártabb ellenőrzési, hatósági rendszer alakult ki, és a társhatóságokkal való együttműködés is javult. A katasztrófavédelem az elmúlt év során országos szinten felmérte és ellenőrizte az üzemi és települési veszély-elhárítási terveket, továbbá kilenc megyében 22 db iszaptározó teret vizsgált felül, ellenőrzött és minősített. Több esetben a működésre vonatkozóan új követelményeket támasztott, annak érdekében, hogy a biztonságos működést fokozza, és a veszélyhelyzet elkerülhető legyen.

Az állami felügyelet, mint előzmény nélküli jogintézmény beváltotta a hozzá fűzött reményeket. A felügyelet működése során kidolgozta azon módszereket, amelyek lehetővé tették a felügyelet alá vont társaság vezetőségével való hatékony és gyors kommunikációt. A felügyelet működéséért maga a cég egyik tulajdonosa, dr. Bakonyi Árpád mondott köszönetet egy vele készült interjú során 2011. júniusában.

A Kormánybiztos hatásköreinek gyakorlása során mindvégig szem előtt tartotta a magántulajdonosok jogait, a társaság üzleti és egyéb érdekeit. Működése során szoros együttműködésre törekedett a hatóságokkal, szakhatóságokkal, önkormányzatokkal, valamint az érintett lakossággal. A transzparens működés jegyében a Kormánybiztos az állami felügyelet tevékenységéről folyamatosan tájékoztatta a nyilvánosságot.

A hazai műszaki-tudományos élet és felsőoktatás jeles képviselői és intézményei is összefogtak a kritikus helyzetekben, közreműködésükkel ők is segítették a döntéshozók munkáját.

Mindezeknek köszönhetően mára sikerült elhárítani a kontrollálatlan humán és ökológiai kockázatokat. A cég sikeres technológiaváltást hajtott végre, meg tudta őrizni piaci pozícióit és partnereinek bizalmát.

A szerzett tapasztalatok birtokában a jövőre nézve javasolt egy, a gazdasági élet minden területét lefedő szakmai stáb készenlétben tartása arra az esetre, ha bármilyen okból egy gazdasági szereplő állami felügyelet alá vonása válna szükségessé.

Az Országgyűlés kolontári katasztrófát vizsgáló bizottsága a 2010. december 21 - 2011. október 31. közötti időszakban - a rendelkezésére álló lehetőségek keretei között - lefolytatta vizsgálatát és összeállította jelentését. A jelentést a MAL Zrt. és a Kormány illetékes felelős vezetőinek megküldte, és a beérkezett véleményeket a jelentés mellékletébe foglalta.

A vizsgálóbizottság megállapította, hogy a 2010. október 4-én a MAL Zrt. ajkai vörösiszap tározójának X. kazettájánál bekövetkezett ipari katasztróféért döntően a MAL Zrt. felelős. A vizsgálat során megismert tények arra utalnak, hogy a társaság igazgatósága és menedzsmentje az üzem működése és az iszaptározó-tér üzemeltetése során gondatlanul járt el. A társaság csak részben számolt az ún. nedves technológia által igényelt műszaki követelményekkel.

A vörösiszappal keveredett és fedett magas lúgtartalmú folyadék tárolásánál, kezelésénél és ártalmatlanításánál nem a jó gazda gondosságával járt el. A tározók különösen a X. kazetta esetében a társaság nem tett eleget az elővigyázatosság követelményének és nem alakított ki külső védelmi rendszereket, annak érdekében, hogy a térség települései kellő védelemben részesüljenek.

A vizsgálóbizottság által megismert adatok, vallomások a helyszíni szemlén tapasztaltak, továbbá a felkért szakértők véleményei arra utalnak, hogy az ipari katasztrófa fő oka a társaság és a tulajdonosok szűklátókörű, a nyereséget előtérbe helyező és a biztonságos működést nem kellően biztosító vállalati stratégia és az ezt szolgáló gazdasági és technológiai döntések sorozata. Mindezek következményeképpen az ipari katasztrófa által az emberéletekben, az anyagi javakban és más tényezőkben okozott károk mellett az általuk tulajdonolt és vezetett társaságnak is igen jelentős károkat okoztak.

Az európai és hazai gyakorlattól eltérően az önbevallás során a társaság nem minősítette veszélyes hulladéknak a magas lúgtartalmú folyadékkal keveredett és fedett vörösiszapot.

A társaság egy korábbi a Magyar Tudományos Akadémia intézete által végzett vizsgálatra hivatkozva a IX. kazettából vett minták alapján nem tekintette veszélyes hulladéknak tárolt anyagot. Elmondásuk szerint a X. tározóban tárolt lúgos folyadékot technológia-közi anyagnak tekintették és nem hulladéknak. Ilyen tekintetben bizonyos ellentmondás is tapasztalható a társaság véleményében.

A MAL Zrt. az ipari baleset okaként a X. kazettát érintő talajtörést nevezte meg. Ennek tudományosan bebizonyított igazolását a társaság nem tudta hitelesen bizonyítani.

A vizsgálóbizottság javasolja az Országgyűlésnek, hogy a MAL Zrt-nél feltárt működési hiányosságok kiküszöbölésére tegyen további intézkedéseket és ezekre kérje fel a társaságot, a kormányzatot és más felelős szervezetet. Az előterjesztett jelentés utal a törvényi, jogi szabályozás meglévő hiányosságaira és ezek kijavítására szólítja fel a Kormányt annak érdekében, hogy tegyen kezdeményező lépéseket a korábbi jogi és műszaki szabályozás módosítására és új szabályozásra. Mindezt az indokolja, hogy a jövőben sem a MAL Zrt. sem a más hasonló tevékenységet végző vállalkozások esetében ilyen ipari katasztrófa ne következessen be. Az ipari katasztrófa által okozott károk jellege és mértéke és a társadalom jogos igazságérzete megköveteli, hogy a mulasztást, visszaélést, bűncselekményt elkövetők felelősségre vonása mielőbb megtörténjen és ennek során feltétlenül érvényesüljön a tett súlyával kapcsolatban az arányosság elve illetve a környezetvédelmi jogban ismert elv, a „szennyező fizet” elve.

A vizsgálóbizottság által elfogadott jelentés tartalma szerint felelősség terheli a MAL Zrt. tevékenységével kapcsolatban a környezetvédelmi hatóságokat is, elsősorban a Közép-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség vezetőit és munkatársait, akik a társaság részére kiadott egységes környezetvédelmi engedély, továbbá részengedélyek és mindezek végrehajtásának hatósági ellenőrzése során nem jártak el kellő körültekintéssel.

A vizsgálóbizottság véleménye szerint felelősség terheli a tervezőt és a kivitelezőt is (bár a részletes méretezés nem állt teljes egészében rendelkezésre). A meglévő gátakat a többi kazettánál is haladéktalanul meg kell erősíteni.

A jelentés kitért arra is, hogy a MAL Zrt. tevékenységére vonatkozó jogi szabályozás ellentmondásossága sem segítette azok következetes végrehajtását.

A vizsgálóbizottság a helyszíni tárgyalásai és szemléi alapján megállapította, hogy a kárt elszenvedett települések lakossága nem rendelkezett kellő információval a vörösiszap tározó tározóterek helyzetéről és veszélyességéről az ott tárolt anyagokról, és azok veszélyes hulladék voltáról. Ezen települések vonatkozásában, teljes mértékben és zártan nem volt megszervezve a katasztrófa elleni védelem. Az érintett települések nem rendelkeztek olyan védelmi tervekkel, amelyek egy ilyen mértékű környezeti katasztrófa kezeléséhez szükségesek.

Ezen hiányosságokért döntő részben és elsősorban a MAL Zrt. okolható, amely a térség társadalmával nem tartott partneri kapcsolatot.

A JELENTÉSBEN BEMUTATOTT TÉNYEK, MEGÁLLAPÍTÁSOK DOKUMENTUMAINAK FELSOROLÁSA

A bizottság üléseinek dátumai:

1. 2010. december 21.
2. 2011. március 8.
3. 2011. március 23.
4. 2011. április 12.
5. 2011. május 18 délelőtt (nem nyilvános)
6. 2011. május 18. délután
7. 2011. június 7.
8. 2011. június 29.
9. 2011. július 12. délelőtt
10. 2011. július 12. délután
11. 2011. augusztus 30.
12. 2011. szeptember 14.
13. 2011, szeptember 21.
14. 2011. szeptember 27. (zárt ülés)
15. 2011. október 11.
16. 2011. október 18.
17. 2011. október 25.
18. 2011. október 27.

A bizottsághoz beérkezett dokumentumok és háttéranyagok:

1. A HUNGALU-val, valamint a Magyar Alumíniumipari Tröszttel kapcsolatos tulajdonosi, privatizációs szerződések és gazdálkodási adatok. Beküldő: Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.
2. A HUNGALU cégcsoporthoz tartozó társaságok privatizációs szerződésiben vállalt vevői, környezetvédelmi kötelezettségek teljesítésére vonatkozó dokumentumok. Beküldő: Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.
3. A MAL Zrt. ajkai telephelyén a Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség által 2005-2010. között lefolytatott helyszíni jegyzőkönyvei. Beküldő: Vidékfejlesztési Minisztérium
4. A HUNGALU Magyar Alumíniumipari Rt. privatizációjával kapcsolatban bekért tulajdoni lapok. Beküldő: Vidékfejlesztési Minisztérium
5. A HUNGALU Magyar Alumíniumipari Rt. privatizációjával kapcsolatban bekért különböző cégek mérleg- és eredmény kimutatásai. Beküldő: Fővárosi Bíróság Cégbírósága
6. Állásfoglalás az Ajkai Timföldgyár területén bekövetkezett vörösiszap katasztrófa építésügyi, jogi és hatósági háttere vonatkozásában. Beküldő: Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosa
7. A MAL Zrt. ajkai telephely illetékes vezetőinek és munkatársainak adatai. Beküldő: MAL Zrt.
8. A Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség vezetőinek adatai 1998-2010. között. Beküldő: Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség
9. Az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség vezetőinek adatai 1998-2010. közötti. Beküldő: Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség
10. Esélyt az Életre a Vörösiszap Után Egyesület petíciója. Beküldő: Esélyt az Életre a Vörösiszap Után Egyesület
11. A Kormányzati Ellenőrzési Hivatal által az alumíniumipari privatizáció tárgyában folytatott ellenőrzéséről készült jelentés. Beküldő: Kormányzati Ellenőrzési Hivatal
12. A HUNGALU Magyar Alumíniumipari Rt. privatizációjával kapcsolatos ÁPV Rt. felügyelőbizottsági jelentések és tájékoztatók. Beküldő: Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.

13. A HUNGALU Magyar Alumíniumipari Rt. és a Forrás Rt. részére végzett környezetvédelmi projekt dokumentumainak megküldése. Beküldő: Golder Associate Hungary Zrt.
14. Az alumíniumipari privatizációhoz köthető cégek 1994-1998. közötti évekre vonatkozó mérleg és eredmény kimutatásai. Beküldő: Veszprém, Nógrád, Csongrád, Komárom-Esztergom, Hajdu-Bihar, Fejér, Győr-Moson-Sopron, Fővárosi Bíróság Cégbírósága
15. A MAL Zrt. gazdálkodására vonatkozó adatok. Beküldő: MAL Zrt.
16. Seveso II. vizsgálati eredmény. Beküldő: Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

Budapest, 2011. október 27.

Kepli Lajos
elnök

117/2010. (XI. 30.) OGY határozat

a Kolontár melletti vörösiszap-tározó átszakadása miatt bekövetkezett környezeti katasztrófával kapcsolatos felelősség feltárását és a hasonló katasztrófák jövőbeni megakadályozását célzó országgyűlési vizsgálóbizottság felállításáról*

A magyar nép, az eljövendő magyar generációk egészséges környezethez való jogáért viselt felelősségére tekintettel az Országgyűlés kinyilvánítja, hogy Magyarország történetének legnagyobb környezeti katasztrófáját okozó esetleges emberi mulasztások előfordulását a jövőben minden lehetséges eszközzel meg kell akadályozni. Az Országgyűlés határozott álláspontja, hogy a Kolontár melletti gátszakadásért viselt felelősséget - legyen büntetőjogi vagy politikai - mihamarabb meg kell állapítani.

1. Ezen meggyőződésére tekintettel az Országgyűlés - az esetleges későbbi büntetőeljárásokban eljáró szervezetek hatáskörének, illetve illetékességének tiszteletben tartásával - elsősorban a politikai felelősség megállapítása érdekében, a címben szereplő elnevezéssel vizsgálóbizottság felállításáról határoz.

2. A vizsgálat tárgya annak feltárása, hogy milyen mulasztások vezettek a Kolontár melletti vörösiszap-tározó gátjának átszakadásához, a tározó építése és fenntartása során milyen esetleges visszaélések következtek el. Milyen felelősség terheli ez ügyben az előző ciklus kormányzatához, konkrétan Gyurcsány Ferenc korábbi miniszterelnökhöz köthető érintett vállalatokat, vállalkozókat, illetve történtek-e a korábbi kormányzathoz, vagy a korábbi kormányzat által irányított egyes közigazgatási szervezetek által elkövetett olyan hatósági vagy egyéb adminisztratív visszaélések, amelyek e katasztrófa bekövetkezését lehetővé tették.

3. A vizsgálat tárgya továbbá annak megállapítása is, hogy hol található még az országban környezetre veszélyes technológiát alkalmazó - működő vagy bezárt - ipari létesítmények, és ezek milyen állapotban vannak.

4. A vizsgálóbizottság 10 tagból áll, tagjai országgyűlési képviselők. A tagokra a képviselőcsoportok vezetői tesznek ajánlást az alábbiak szerint:

Fidesz - Magyar Polgári Szövetség	4
KDNP	1
MSZP	2
Jobbik Magyarországért Mozgalom	2
LMP	1

Az elnök személyére a Jobbik, az alelnök személyére az MSZP tesz előterjesztést - a bizottsági tagságra jelölt képviselők közül - az Országgyűlés elnökének.

5. A vizsgálóbizottság tevékenységéről jelentést készít, amelyet 2011. november 1-jéig benyújt az Országgyűlésnek. A vizsgálóbizottság megbízatása a jelentés elfogadásáról szóló országgyűlési határozat meghozataláig, illetve a jelentés benyújtására nyitva álló határidő eredménytelen elteltéig tart. A jelentés benyújtását követően a vizsgálóbizottság tevékenysége a Házszabály szerinti előterjesztői jogok gyakorlására terjed ki.

* A határozatot az Országgyűlés a 2010. november 29-i ülésnapján fogadta el.

6. A vizsgálóbizottság tagja a vizsgálóbizottság döntése alapján külön felhasználói engedély nélkül jogosult a vizsgálóbizottság feladatának ellátásához szükséges minősített adat felhasználására.

7. A vizsgálóbizottság feladatának ellátásához szakértőket vehet igénybe. Működésének költségeit az Országgyűlés fedezi költségvetéséből.

8. Ez a határozat a közzététele napján lép hatályba.

Dr. Kövér László s.k.,
az Országgyűlés elnöke

Földesi Gyula s.k.,
az Országgyűlés jegyzője

Nyakó István s.k.,
az Országgyűlés jegyzője

120/2010. (XII. 7.) OGY határozat

a Kolontár melletti vörösiszap-tározó átszakadása miatt bekövetkezett környezeti katasztrófával kapcsolatos felelősség feltárását és a hasonló katasztrófák jövőbeni megakadályozását célzó országgyűlési vizsgálóbizottság tisztségviselőinek és tagjainak megválasztásáról*

1. A Kolontár melletti vörösiszap-tározó átszakadása miatt bekövetkezett környezeti katasztrófával kapcsolatos felelősség feltárását és a hasonló katasztrófák jövőbeni megakadályozását célzó országgyűlési vizsgálóbizottság felállításáról szóló 117/2010. (XI. 30.) OGY határozat 4. pontja alapján az Országgyűlés a vizsgálóbizottság tisztségviselőinek és tagjainak a következőket választja meg:

Elnök:	Kepli Lajos	(Jobbik)
Alelnök:	Gógös Zoltán	(MSZP)
Tagjai:	Ékes József	(Fidesz)
	Gyopáros Alpár	(Fidesz)
	Györffy Balázs	(Fidesz)
	Lasztovicza Jenő	(Fidesz)
	dr. Aradszki András	(KDNP)
	Kovács Tibor	(MSZP)
	Ferenczi Gábor	(Jobbik)
	Jávor Benedek	(LMP)

2. E határozat elfogadásakor lép hatályba.

Erdős Norbert s.k.,
az Országgyűlés jegyzője

Dr. Kövér László s.k.,
az Országgyűlés elnöke

Szilágyi Péter s.k.,
az Országgyűlés jegyzője

* A határozatot az Országgyűlés a 2010. december 6-i ülésnapján fogadta el.

Az Országgyűlés

A Kolontár melletti vörösiszap-tározó átszakadása miatt bekövetkezett környezeti katasztrófával kapcsolatos felelősség feltárását és a hasonló katasztrófák jövőbeni megakadályozását célzó országgyűlési vizsgálóbizottsága

A Kolontár melletti vörösiszap-tározó átszakadása miatt bekövetkezett környezeti katasztrófával kapcsolatos felelősség feltárását és a hasonló katasztrófák jövőbeni megakadályozását célzó országgyűlési vizsgálóbizottság ügyrendje

A Kolontár melletti vörösiszap-tározó átszakadása miatt bekövetkezett környezeti katasztrófával kapcsolatos felelősség feltárását és a hasonló katasztrófák jövőbeni megakadályozását célzó országgyűlési vizsgálóbizottság (a továbbiakban: bizottság) a Hárszabály 81. § (1) bekezdése alapján működési rendjét az alábbiakban határozza meg:

A bizottság feladat- és hatásköre

1.§

(1) A bizottság a munkáját a Magyar Köztársaság Alkotmánya, az Országgyűlés Hárszabálya, a működését érintő törvények, a létrehozásáról szóló országgyűlési határozat és ezen bizottsági ügyrend (a továbbiakban: ügyrend) előírásainak megfelelően végzi. Az ügyrendben nem szabályozott kérdésekben a Hárszabály megfelelő rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) A bizottság feladata különösen annak megállapítása, hogy

1. hogy milyen mulasztások vezettek a Kolontár melletti vörösiszap-tározó gátjának átszakadásához,
2. a tározó építése és fenntartása során milyen esetleges visszaéléseket követtek el,
3. Milyen felelősség terheli ez ügyben az előző ciklus kormányzatához, konkrétan Gyurcsány Ferenc korábbi miniszterelnökhöz köthető érintett vállalatokat, vállalkozókat,

4. történtek-e a korábbi kormányzathoz köthető, vagy a korábbi kormányzat által irányított egyes közigazgatási szervezetek által elkövetett olyan hatósági vagy egyéb adminisztratív visszaélések, amelyek e katasztrófa bekövetkezését lehetővé tették,
5. hol találhatók még az országban környezetre veszélyes technológiát alkalmazó – működő, vagy bezárt – ipari létesítmények, és ezek milyen állapotban vannak.

(3) A bizottság hatáskörében eljárva:

- a) a feladatkörébe tartozó bármely kérdést megtárgyalhat, és abban állást foglalhat;
- b) a működési területét érintő bármely kérdésben tájékoztatást és iratokat kérhet;
- c) nyilvános vagy zárt ülésen meghallgatást tarthat;
- d) helyszíni vizsgálatot, szemlét tarthat;
- e) szakértőt hallgathat meg, vagy szakvélemény készítésére megbízást adhat;
- f) a Házsabály 36. § (5) bekezdésének megfelelően jelentését kidolgozza, és az Országgyűlés elé terjeszti.

A bizottság vezetése

2.§

- (1) A bizottság munkáját a Házsabály, az ügyrend és a bizottság határozatainak keretei között a bizottság elnöke irányítja.
- (2) A bizottság ülését a bizottság elnöke készíti elő, hívja össze és vezeti.
- (3) A bizottság elnöke engedélyezi a felszólalásokat, gondoskodik az üléseken a rend fenntartásáról, lebonyolítja a szavazást, kimondja a bizottság határozatát és aláírja az ülésről készült jegyzőkönyvet.
- (4) A tárgyalt napirendi pontot érintően bármelyik bizottsági tag bármikor egy percben ügyrendi javaslatot tehet, amelyet egy percben indokolhat. Az ügyrendi javaslat elhangzása után képviselőcsoportonként legfeljebb egy bizottsági tag, illetve a független képviselő egyperces időtartamban hozzászólhat. Egyébként a bizottság a javaslatról vita nélkül határoz.
- (5) A bizottság a hozzászólások időtartamát képviselőcsoportonként azonos időtartamra korlátozhatja.

3.§

- (1) Az elnök akadályoztatása esetén a bizottság üléseit az alelnök vezeti. Az elnök és az alelnök egyidejű akadályoztatása esetén az elnök a bizottság tagjának adhat írásban helyettesítési megbízást.
- (2) Az elnököt helyettesítő alelnök vagy bizottsági tag jogai és kötelezettségei az elnökével azonosak. Az elnök 7 napot meghaladó tartós akadályoztatása esetén a helyettesítés az elnök hivatali teendői ellátására, valamint a Bizottsági Elnöki értekezleten való részvételre is kiterjed.

A bizottsági ülés összehívása

4.§

- (1) A bizottsági ülést a bizottság elnöke a napirendi javaslatot is tartalmazó meghívó elküldésével írásban - kivételesen szóban, a napirendi javaslat közlésével - az ülést megelőzően 24 órával hívja össze. A bizottság összehívásáról a bizottság tagjai elektronikus úton is tájékoztatást kaphatnak. A bizottság következő ülésének időpontját a napirendi javaslat közlésével együtt a bizottsági ülésen is kihirdetheti.
- (2) A bizottság a napirendjét - a bizottság elnökének a bizottság tagjaihoz előzetesen írásban eljuttatott javaslata alapján - a bizottsági ülés megnyitása után maga állapítja meg.
- (3) Ha bármely ok szükségessé teszi, a bizottság ülése rövid úton (telefon, fax) is összehívható.
- (4) Az elnök az írásbeli napirendi javaslatot módosíthatja. A napirendi javaslat módosítására bármelyik bizottsági tag javaslatot tehet. Amennyiben a bizottság bármelyik tagja a napirend kiegészítésére kíván javaslatot tenni, azt legkésőbb az ülés napját megelőző nap déli 12 óráig írásban teheti meg.
- (5) A rövid úton összehívott, vagy a bizottsági ülésen kihirdetett ülés esetén a napirendi javaslatot szóban kell

ismertetni a bizottság tagjaival

Az ülés nyilvánossága

5. §

- (1) A bizottság ülései a sajtó számára nyilvánosak.
- (2) A napirendi pont tárgyalásához meghívandó személyre vagy szervezetre bármely bizottsági tag javaslatot tehet, amelyről a bizottság dönt.

6.§

Zárt ülés

- (1) A bizottság az előterjesztő vagy bármely bizottsági tag kérésére, továbbá a meghallgatott személy indokolt javaslatára, illetve amennyiben az ülés napirendjén minősített adat megtárgyalása szerepel, zárt ülést rendelhet el.
- (2) A zárt ülésen a köztársasági elnök, az Országgyűlés elnöke, a bizottság tagjai, továbbá a bizottság elnöke által az adott napirendi ponthoz meghívott személyek, a bizottság elnöke valamint a bizottság által felkért szakértők, továbbá képviselőcsoportonként egy-egy szakértő, a titkárság munkatársai és a jegyzőkönyvvezetők vehetnek részt. A bizottság más - nem bizottsági tag - országgyűlési képviselő jelenlétéhez és felszólalásához is hozzájárulhat.
- (3) Zárt ülésre mobiltelefont, vagy más, elektronikus kommunikációra alkalmas eszközt bevinni nem lehet.
- (4) A zárt ülésen készült jegyzőkönyvet a bizottság elnöke - a Házsabály 78/A. §-ának megfelelően - titkos iratként kezeli.

Meghallgatás

7.§

- (1) A bizottsági tagok együtödének írásbeli kérésére a bizottság meghallgatást tart. Meghallgatás kérhető bármely, a bizottság feladatkörébe tartozó ügyben, a meghallgatás tárgyának és céljának megjelölése mellett. A meghallgatást lehetőség szerint a soron következő ülésen, de legkésőbb a meghallgatási

kérelem benyújtását követő három héten belül kell megtartani.

- (2) A meghallgatott személyhez bármely bizottsági tag kérdést intézhet. A feltett kérdés csak a bizottság által vizsgált tárgyra vonatkozhat.

Szakértők

8.§

- (1) A bizottság tagjai többségének szavazatával hozott határozat alapján, a bizottság feladatának ellátásához szakértőket vehet igénybe.
- (2) A szakértő a bizottság ülésén tanácskozási joggal jelen lehet, a bizottság működése során keletkezett iratokba betekinthez.
- (3) A képviselőcsoportok tagjai - képviselőcsoportonként - egy-egy szakértőt vihetnek magukkal a bizottság zárt ülésére, az adott napirendi pont tárgyalására. A bizottság ülésein ezek a szakértők akkor szólalhatnak fel, ha erre a bizottság engedélyt ad.

A bizottság üléséről való távolmaradás

9.§

- (1) A bizottság tagjai távolmaradásukat - legkésőbb a helyettesítés megkezdéséig - a titkárságon keresztül az elnöknek kötelesek a bizottság ülését megelőzően bejelenteni. A titkárság a részvételtől nyilvántartást vezet.
- (2) A bizottság által az ülésre meghívott személyt helyettesíteni nem lehet

Határozatképeség, határozathozatal

10. §

- (1) A bizottság akkor határozatképes, ha tagjainak több mint a fele (hat fő) jelen van az ülésen, vagy eseti képviseleti megbízást adott.
- (2) Amennyiben a bizottság határozatképtelen, tanácskozásképeségéhez a bizottsági tagok több mint egyharmadának (négy fő) a jelenléte, vagy eseti képviseleti meghatalmazása szükséges.
- (3) A bizottság határozatait - ha a Hárszabály eltérően nem rendelkezik - szótöbbséggel hozza. A bizottság elnöke a bizottsági tagokkal együtt szavaz. Szavazategyenlőség esetén az indítványt elvetettnek kell tekinteni.

A bizottság dokumentumai

11. §

- (1) Az elnök a bizottság Hárszabályban megállapított feladat- és hatáskörét érintő, hozzá címzett, vagy általa kibocsátott megkereséseket, átiratokat, leveleket és egyéb anyagokat (a továbbiakban együtt: beadványok), illetve azok másolatát a bizottság tagjainak, szakértőinek a bizottság titkárságán biztosítja.
- (2) A vizsgálóbizottság tagja a vizsgálóbizottság döntése alapján külön felhasználói engedély nélkül jogosult a vizsgálóbizottság feladatának ellátásához szükséges - a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény 5. § (4) bekezdése szerinti - minősített adat felhasználására.
- (3) A bizottság üléseiről szó szerinti jegyzőkönyv készül, amelyet az elnök hitelesít. A jegyzőkönyv elkészítéséről, kezeléséről a titkárság gondoskodik.
- (4) A szó szerinti jegyzőkönyvek a bizottság működése alatt a titkárságon, véglegesen az Országgyűlés levéltárában kerülnek elhelyezésre.
- (5) A bizottság által kezelt dokumentumok az alábbiak:
 - a) bizottsági jelentés;

- b) bizottsági határozat;
- c) szó szerinti jegyzőkönyv;
- d) jegyzőkönyvi kivonat;
- e) a bizottsághoz beérkezett vagy bekért írásos vagy elektronikus adathordozón található dokumentum, hang- és képrögzítésen alapuló dokumentumok;
- f) elnöki levél.

(6) Az (5) bekezdésben felsorolt dokumentumokat - az e) pont kivételével - a bizottság elnöke írja alá.

(7) A bizottság bármely, a működési területét érintő kérdésről sorszámozott határozatot hoz, melyet a titkárság a tárgya szerinti címzetthez haladéktalanul továbbít.

(8) A bizottság tagjai több mint felének szavazatával fogadja el a tevékenységéről készített jelentést, amelyet az elfogadást követően a Házzsabály 84.§ (1) bekezdés d) pontja alapján nyújt be az Országgyűlés elnökének.

(9) Amennyiben a jelentés elkészítéséhez minősített adat felhasználása szükséges, a bizottság megkeresi a minősítés felülvizsgálatára jogosult személyt, hogy nyilatkozzon arról, hogy a minősítés megszüntetéséhez hozzájárul-e. A jelentés egyekben minősített adatot nem tartalmazhat.

(10) A jelentés tervezetét az elnök terjeszti a bizottság elé.

(11) A jelentésnek tartalmaznia kell:

- a) a bizottság feladatát;
- b) a bizottság által meghatározott eljárási rendet és vizsgálati módszereket;
- c) a bizottság ténybeli és jogi megállapításait;
- d) annak bemutatását, hogy megállapításait milyen bizonyítékokra alapította;
- e) a vizsgálat által érintett szerv(ek) vagy személy(ek) észrevételeit a lefolytatott vizsgálat módszereire és megállapításaira vonatkozóan;
- f) javaslatot az esetlegesen szükséges intézkedésekre.

(12) A jelentés benyújtását megelőzően a jelentés alapjául szolgáló iratokat rendelkezésre bocsátó szervezeteket, illetve személyeket, valamint a meghallgatott személyeket a bizottság megkeresi, hogy az egységes szerkezetű jelentéstervezetnek az érintettre vonatkozó rész alapján nyilatkozzanak arról:

- a) a jelentés tervezete tartalmaz-e minősített adatot, amennyiben igen, jogosult-e illetve hajlandó-e a

nyilatkozó személy a minősítés megszüntetésére, ha nem, ki az erre jogosult személy,

b) amennyiben a nyilatkozatukat zárt ülésen tették, a rendelkezésre bocsátott dokumentumokat zárt ülésen adták át, hozzájárulnak-e nyilvánosságra hozatalához.

A dokumentumok kezelése

12. §

- (1) A bizottság által felkért szakértők, közreműködők szakvéleményei belső anyagként kezelendők függetlenül attól, hogy a bizottsági ülésen ismertetésre kerültek-e vagy sem.
- (2) A bizottság munkája során keletkezett dokumentumok ügyiratkezeléséről a titkárság gondoskodik.
- (3) A bizottság iratainak kezelési módjáról, a teendő intézkedésekről a Magyar Országgyűlés Hivatalának Iratkezelési, továbbá Titokvédelmi Szabályzatának figyelembe vételével a bizottság elnöke dönt, szükség esetén a bizottság tagjai véleményének meghallgatását követően.
- (4) A bizottság rendelkezésére bocsátott dokumentumokba csak a bizottság tagjai, a bizottság által megbízott szakértők és a bizottság titkárságának munkatársai, valamint a bizottság elnöke által az erre feljogosított személyek tekinthetnek be.
- (5) A (4) bekezdésben meghatározott dokumentumok nyilvánosságra hozataláról – aminősített adat védelméről szóló törvény által meghatározott keretek között - a bizottság dönt.
- (6) A betekintésre jogosultak a bizottság rendelkezésére bocsátott iratokat az Országgyűlés Hivatalának munkaideje alatt – figyelemmel a minősített adat védelméről szóló törvényben foglaltakra – bármikor megtekinthetik, de azokat a bizottság titkárságáról nem vihetik el és azokról másolatot csak a bizottság elnökének engedélyével készíthetnek. Minősített adatot tartalmazó iratról másolat a titokbirtokos engedélyével és csak akkor készíthető, ha ezt a kezelési utasítás nem zárja ki.

A bizottság képviselete

13. §

- (1) A bizottságot az elnök képviseli.
- (2) Az (1) bekezdésben írt képviseleti jogkör keretében, a bizottság nevében és határozatainak keretei

között az elnök levelezést folytathat az Országgyűlés elnökével, bizottságaival, a kormánnyal és más szervezetekkel, valamint személyekkel, illetőleg nyilatkozatot tehet, továbbá megtehet minden olyan intézkedést, amelyre a bizottságtól felhatalmazást kapott, vagy amelyet az ülés előkészítése érdekében halaszthatatlannak ítél.

A bizottság titkársága

14. §

- (1) A titkárság az Országgyűlés főtitkárának alárendelten, a Bizottsági Főosztály szervezetében működik.
- (2) A bizottság munkáját - az elnök irányítása alapján - az Országgyűlés hivatali szervezetének oda beosztott munkatársai (a továbbiakban: titkárság), valamint egyedi kérdésben az bizottság elnöke által felkért személyek készítik elő, segítik és végzik az ezen ügyrendben írt szervezési feladatokat.
- (3) Az ügyrendben foglaltaknak és az elnök utasításainak megfelelően a titkárság gondoskodik:
 - a) a bizottság üléseinek - az elnök utasításai szerinti - megszervezéséről, tevékenységének elősegítéséről;
 - b) a bizottsági munkával járó adminisztráció, levelezések, stb. nyilvántartásáról es elvégzéséről;
 - c) a bizottság iratainak rendszerezéséről és őrzéséről;
 - d) a szakértői megbízások előkészítéséről;
 - e) a bizottság által felkért szakértők, közreműködők nyilvántartásáról;
 - f) az elnök utasításainak megfelelően a bizottság rendelkezésére bocsátott pénzügyi keretek felhasználásának nyilvántartásáról;
 - g) valamint arról, hogy mindezek a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény keretei között - a bizottság tagjai számára betekintésre rendelkezésre álljanak.
- (4) A titkárságon politikai párt vagy frakció ügyei nem intézhetők.

Záró rendelkezések

15. §

(1) A bizottság ügyrendjét tagjainak többségi szavazatával fogadja el.

(2) Ez az ügyrend elfogadása napján lép hatályba.

Záradék

Az ügyrendet a bizottság a 2010.december 21-i ülésén fogadta el.

A kiadmány hitelével: Kepli Lajos, a bizottság elnöke

Az Országgyűlés

*A Kolontár melletti vörösiszap-tározó átszakadása miatt
bekövetkezett környezeti katasztrófával kapcsolatos
felelősség feltárását és a hasonló katasztrófák jövőbeni
megakadályozását célzó országgyűlési vizsgálóbizottsága*

A VIZSGÁLÓBIZOTTSÁG ÁLTAL MEGHALLGATOTTAK

1.	Dr. Illés Zoltán	államtitkár	Vidékfejlesztési Minisztérium
2.	Toronyi Bence	főigazgató	Földmérési és Távérzékelési Intézet
3.	Dr. Grenerczy Gyula	geofizikus	Földmérési és Távérzékelési Intézet
4.	Dr. Kenyeres Ambrus	osztályvezető	Földmérési és Távérzékelési Intézet
5.	Dr. Kozéky László	fizikus	
6.	Horváth Gábor István	főosztályvezető	Vidékfejlesztési Minisztérium
7.	Dr. Bakonyi Árpád	volt elnök	HUNGALU Magyar Alumíniumipari Rt.
8.	Dr. Ruttner György	ügyvéd	MAL Zrt. Igazgatóságának képviselőjében
9.	Dr. Bakonyi Zoltán	vezérigazgató	MAL Zrt.
10.	Dr. Deák József	műszaki szolgáltatási igazgató	MAL Zrt.
11.	Fodor Józsefné	laboratóriumi és környezetvédelmi vezető	MAL Zrt.
12.	Földvári Béla	szakértő	MAL Zrt.
13.	Kossa György	vezető	MAL Zrt. Állami Felügyeletét Ellátó Bizottság
14.	Dr. Muharay Árpád	vezérőrnagy	Kormányzati Újjáépítési Központ parancsnoka
15.	Szaló Péter	helyettes államtitkár	Belügyminisztérium
16.	Dr. Juhász István	ügyvezető	IMOLEX Tanácsadó Bt.
17.	Toldi Tamás	polgármester	Devecser
18.	Tili Károly	polgármester	Kolontár
19.	Marton László	polgármester	Somlóvásárhely

20.	Dobson Tibor	dandártábornok, hivatalvezető	Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
21.	Dr. Kamarás Erik	hatósági igazgatóhelyettes	Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
22.	Moldován János	környezetvédelmi igazgatóhelyettes	Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
23.	Petrás József	ellenőrzési és felügyeleti osztályvezető	Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
24.	Dr. Hecsei Pál	megbízott főigazgató	Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség
25.	Dr. Filótás Ildikó	volt főigazgató	Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség
26.	Dr. Ughy Katalin	korábbi főosztályvezető, igazgató	Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség
27.	Dr. Zay Andrea	igazgató	Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség
28.	Csehóné Dr. Szilasi Rita	volt igazgató	Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség
29.	Kaleta Jánosné	volt igazgató	Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség
30.	Dr. Kling István	volt igazgató helyettes államtitkár	Vidékfejlesztési Minisztérium
31.	Dr. Varga Pál	nyugdíjas főosztályvezető	Országos Hulladékminősítő Bizottság korábbi vezetője
32.	Zsigmond László	környezetvédelmi szakmérnök	Ajka Városi Tanács által felállított bizottság
33.	Sándor Előd	alpolgármester	Almásfüzitő
34.	Czeglédi Zoltán	polgármester	Dunaalmás
35.	Németh Zoltán	igazgató	Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség
36.	Gerezdes János	volt igazgató	MOTIM Zrt.
37.	Gerezdes János Dávid	igazgató	MOTIM Zrt.

38.	Dr. Fülöp László	vezérigazgató	Tatai Környezetvédelmi Zrt.
39.	Farkas Béla	környezetvédelmi igazgató	Tatai Környezetvédelmi Zrt.
40.	Havas Pál	volt igazgató	ALOXID Kft., Almásfüzitő
41.	Jászai Sándor	elnök	Magyar Bányászati és Földtani Hivatal
42.	Dr. Káldi Zoltán	bányakapitány	Veszprémi Bányakapitányság
43.	Dr. Fancsik Tamás	igazgató	Magyar Állami Földtani Intézet
44.	Dr. Hoffmann Imre	tűzoltó vezérőrnagy főigazgató- helyettes	Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
45.	Dr. Baksa György	nyugalmazott vezérigazgató	MAL Zrt. jogelődje, Ajkai Timföld Kft.
46.	Dr. Tolnay Lajos	tulajdonos	ALUG Tanácsadó és Szolgáltató Kft.
47.	Dr. Bakonyi Árpád	tulajdonos	ENDUSTRY Tanácsadó Kft.
48.	Dr. Bakonyi Zoltán	tulajdonos	ENDUSTRY Tanácsadó Kft.

A VIZSGÁLOBIZOTTSÁG MEGÁLLAPÍTÁSAIVAL ÉS VIZSGÁLATI MÓDSZEREIVEL KAPCSOLATOS AZ ÉRINTETT SZERVEK VAGY SZEMÉLYEK ÉSZREVÉTELEI ,ÖSSZEFOGLALTAN

PTKF/2400-3/11

**VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM**

DR. FAZEKAS SÁNDOR
miniszter

Kepi Lajos elnök úr részére
Az Országgyűlés
Kolontár melletti vörösiszap-tározó átszakadása
miatt bekövetkezett környezeti katasztrófával
kapcsolatos felelősség feltárását és a hasonló
katasztrófák jövőbeni megakadályozását célzó
országgyűlési vizsgálóbizottsága

Tisztelt Elnök Úr!

A kolontári vörösiszap katasztrófa vizsgálatával kapcsolatos, az Ön által vezetett bizottság jelentés-tervezetét megkaptam. Véleményemet az alábbiakban foglalom össze:

Fontosnak tartom leszögezni, hogy a jelenlegitől eltérő kormányzati struktúra következtében 2003-ban és azt követően a Környezetvédelmi Hatóság nem tartozott a vidékfejlesztésért és a mezőgazdaságért felelős tárca felügyelete alá. Mindazonáltal fontos megállapításnak tartom, hogy a MAL Zrt. egységes környezethasználati engedélye a tároló kazettákban vörösiszap tárolását tette lehetővé és nem tért ki a lúgos zagy tárolására.

A jelentésben hangsúlyos megállapítást tesz a Bizottság az ügyben, hogy a X-es kazettánál a baleset során talajtörés történt. Az Ön által rendelkezésemre bocsájtott jelentést áttanulmányozva nem találtam olyan egzakt bizonyítékot és vizsgálati eredményt, amely a talajtörés tényét alátámasztaná, vagy erre engedne következtetni.

A Bizottság által levont következtetésből leginkább azzal értek egyet, amely azt mondja, hogy a jogi szabályozatlanság hiányosságai miatt lehetetlen volt a különböző hatóságok együttműködése. A Kormány javaslatára az Országgyűlés ezeket az anomáliákat kiküszöbölte.

Egyetértek továbbá azokkal a megállapításokkal, melyek az állami beavatkozás sikerességét igazolják, beleértve ebbe a Vidékfejlesztési Minisztérium szakembereinek a térségben végzett munkáját is.

Végezetül engedjen meg egy pontosítást: olyan település, hogy Tósokberény nem létezik, a helyes név: Tósokberénd.

Budapest, 2011. október 26.

Üdvözlettel:

BELÜGYMINISZTERIUM

DR. PINTÉR SÁNDOR
miniszter

BM/12588-1/2011.

**Kepli Lajos képviselő úrnak,
elnök**

A Kolontár melletti vörösiszap-tározó átszakadása miatt bekövetkezett környezeti katasztrófával kapcsolatos felelősség feltárását és a hasonló katasztrófák jövőbeni megakadályozását célzó országgyűlési vizsgálóbizottsága

Budapest

Tisztelt Elnök Úr!

A bizottságuk részemre megküldött jelentésének tervezetét nem véleményezem, mert a vörösiszap-katasztrófa felelőseinek megállapítására büntetőeljárás van folyamatban.

Budapest, 2011. október 25.

Üdvözlettel:

Dr. Pintér Sándor
Dr. Pintér Sándor

MAL Zrt. észrevételei

Szeretnénk leszögezni, hogy észrevételeinket az október 22-én megküldött szövegtervezetükhöz tettük meg, amennyiben azóta változtatást eszközöltek, vagy javításra kerültek egyes kevésbé tárgyszerű részletek a végleges anyagukban, úgy kérem tekintsék tárgytalannak, illetve lehetnek elcsúszások a jelölésrendszerben.

A Mal Zrt. a végleges tervezetet is véleményezni fogja, kívánja. Kérjük lehetőség szerint még megjelenítés előtt küldjék meg számunkra. A Mal Zrt. nyilvánosan csak a az Országgyűlésnek megküldött elfogadási tervezetre fog reagálni, így azon észrevételeink, amelyek beépültek vagy a Tisztelt Bizottság munkaanyagához képest javításra kerültek a Végső Fogalmazásban, természetesen részünkről nem kerül publikálásra.

Természetesen a jövőben minden olyan megnyilvánulásra reagálni fogunk, amelyek sértik a Mal Zrt. érdekeit vagy a Mal Zrt-hez köthető természetes személyeket. Az elmúlt egy évben igen visszafogottan reagáltunk a Bizottság egyes tagjainak külön, esetenként kifejezetten igen sértő véleménynyilvánítására, mert maximálisan kerülni kívántuk az amúgy is átpolitizált kérdéskör ilyen irányú eszkalációját, újabb támadási felületek kialakítását és tisztelettel és figyelemmel (kijelenthető: pozitív várakozással) kísértük és kísérjük most is a Bizottság 1 éves tevékenységét.

Ezúton is szeretnénk megköszöni, hogy lehetőséget kaptunk mind a meghallgatásokon részt venni, mind a mostani reagálásra.

2. oldal, 2. pont, 1. francia bekezdés (...szabadult el a tározóból)

1. mintegy 3-400 ezer m³ vörösiszap és technológiai folyadék szabadult el a tározóból

2. oldal, 2. pont, 3. francia bekezdés (...anyag volt a X. tározóban)

2. Dr. Illés Zoltán Államtitkár véleményével tudunk (közelítőleg) egyetérteni a pH tekintetében. A 13.7 pH 20g/l NaOH koncentrációt jelentene, ez csak téves elszólás lehetett.

3. oldal, 1. bekezdés (10 lakos..)

3. 8 fő, Forrás: Nyomozati Anyag

3. oldal, 1. bekezdés, 2. sor (...sz. melléklet tartalmazza)

4. A Mal álláspontja szerint érthetetlen módon a kiváló szakemberek mellett miért nem lett meghallgatva, alkalmazva geotechnikai specialista, pedig volt a Belügyminisztériumból helyszínre küldött szakember, aki nem volt érintve a Büntetőeljárásban, hiszen a katasztrófát előidéző talajtörés ilyen irányú szakismeretet igényel.

5. oldal, utolsó bekezdés vége (Mindez elsősorban)

5. A Mal Zrt. ezzel az állítással nem ért egyet szerencsére az anyag 90%-a nem prejudikál és a maradék 10%-hoz a Mal Zrt. segítő, magyarázó, helyretevő észrevételt tesz.

5. oldal, B.; I.; 1. pont 2. bekezdés 3. sor (zászlóshajónak számított)

(A bizottság 2011. október 27-i döntése alapján figyelembe véve)

6. Ez nem felel meg a valóságnak. Az alumíniumipar zászlóshajója a székesfehérvári KÖFÉM volt, amely az MDF kormány idején került privatizálásra. Ajka a privatizációjakor súlyosan eladósodott, lényegében működésképtelen volt. A Hungalu Rt. a privatizáció és a felszámolás között választhatott. A privatizációval lehetett a munkahelyeket és a munkakultúrát megmenteni. Ajka felszámolásával
- * tönkrement volna az Ajkai Erőmű, így Ajka város hőellátása került volna veszélybe
 - * Bakonyi Bauxitbánya vállalat elveszítette volna fő piacát
 - * MOTIM termelése ellehetetlenült volna
- Összességében leszámítva az amerikai kézben lévő KÖFÉM-et, a magyar alumíniumipar megsemmisült volna. Azért sem indokolt ez a jelző, mert a privatizációt megelőzően leállításra került 1992-ben az alumíniumkohó (3321/1991. Kormányhatározat) illetve privatizálva lett a könnyűfémöntöde 1994-ben.

5. oldal, B.; I.; 1. pont 3. bekezdés

(A bizottság 2011. október 27-i döntése alapján figyelembe véve)

7. pontatlan: tulajdonába került és a későbbiekbe részben beolvadt

5. oldal, B.; I.; 1. pont utolsó bekezdés

8. ez így pontatlan: a vevő 433 MFt külső tartozást is átvállalt (53 MFt váltó tartozás, 301 MFt lejárt szállítói tartozás és 79 MFt HUNGAMOLA hitel) így a valós vételár 443 MFt volt.

6. oldal, 3. bekezdés (privatizációs szerződések aláírásakor..)

9. Kihangsúlyozandó, hogy minden érdemi döntést az ÁPV Zrt. Igazgatósága hozott meg az ÁPV Rt. és a Hungalu Rt. között létrejött megállapodások alapján ennek megfelelően minden privatizációs döntés háromszor került az ÁPV Rt. döntéshozó fórumai elé (tenderkiírás, tendereredmény, privatizációs szerződés).

6. oldal, 3. bekezdés (tulajdonosa lett..)

(A bizottság 2011. október 27-i döntése alapján figyelembe véve)

10. 2000-ben

7. oldal, 1. bekezdés 12. sor (Mindazonáltal az értékesítési ár ...)

11. Ez szintén pontatlan lásd 5. oldal, B.; I.; 1. pont utolsó bekezdés

7. oldal, 1. bekezdés utolsó sor (részeshülhetett..)

12. A igaz tényfeltáráshoz hozzátartozik, hogy a KPMG a Kft. értékét a hitelelengedés mellett is **mínusz 700Mft-ra** értékelte, s a HUNGALU és az ÁPV RT ennek alapján döntött a privatizációról!

14. oldal, 3. pont

13. A cég képviselői a Bizottsági meghallgatáson kijelentették s megerősítették a vállalatok tételes és summa teljesítését több mint 5MdFt ráfordítással, amiből mintegy 1.2MrdFt beruházás volt. ugyancsak a MAL képviselői dokumentumokkal bizonyították, hogy a területileg illetékes Felügyelőség időben írásban tájékoztatást kapott a környezetvédelmi vállalatokról, így az évenkénti számonkérés annak alapján történt meg!

15. oldal, 7. sor (többi része zagyként kitelepedik)

(A bizottság 2011. október 27-i döntése alapján figyelembe véve)

14. ez a szó nem kiülepedik akar lenni?

15. oldal, 8. sor (tartalmát mossák)

(A bizottság 2011. október 27-i döntése alapján figyelembe véve)

15. nátrium-aluminát oldatból kikristályosított alumínium-hidroxid kerül mosásra

15. oldal, 9. sor (visszanyert híg lúgot)

(A bizottság 2011. október 27-i döntése alapján figyelembe véve)

16. ez a retúrlúg, amely 100 g/l Na₂O koncentrációnál töményebb

17. oldal, 1. bekezdés

17. A kazetta tönkremenetel kiváltó oka a talajtörés, de a résfalépítés és az abból adódó lúgkoncentráció növekedés miatt a montmorillonit szappanosodása a kiváltó ok

17. oldal, 3. bekezdés

18. A Bizottság által meghallgatott szakértők véleménye még ma is az, hogy az anyag besorolás **nem veszélyes!** A nátronlúg nem veszélyes anyag, a vörösiszap nem veszélyes hulladék, A NaOH koncentrációtól függően maró, vagy irritáló (a vörösiszap felett található retúrvíz az irritáló kategóriába esik).
19. A Bizottság által meghallgatott szakértők véleménye még ma is az, hogy a hulladék besorolása „nem veszélyes”!

17. oldal, 4. bekezdés

20. Sajnos az Erőművet ami a '40es évektől a vertikum szerves része volt külön privatizálták ami a mai napig az optimális energiaellátást lehetetlenné teszi
21. a híg lúgoldatok bepárlása továbbra is részét képezi MAL Zrt. technológiájának
22. A synergia ma is fennáll ez a privatizációtól teljesen független.

17. oldal, 5. bekezdés

(A bizottság 2011. október 27-i döntése alapján figyelembe véve)

23. Ez a Mal Zrt. beruházása volt 2009-ben ¼ MrdFt értékben, ez tette lehetővé a szárazanyagra való átállást a katasztrófa után. Az elmúlt 50 évben csak hidraulikus módon vitték ki az anyagot a VI-X lerakókhöz, más megoldás nem is volt engedélyezve.

17. oldal, 1. pont 1. bekezdés

24. Az elmúlt 50 évben nem volt más engedélyezett technológia, mint a hidraulikus kivitel, („A MAGYAR ALUMÍNIUM 50 Éve kiadvány 179. oldal: 1950.(20,3 kt) Üzembe a 400 m² fűtőfelületű Vogelbusch-bepárlót. A termelés meghaladja az eredeti 20 kt/év kapacitást. A sóleválasztást présszűrő bekapcsolásával fokozzák. **Bevezetik a hidraulikus vörösiszap-szállítást.** Üzembe helyezik a 3. Ganz-gyártmányú kalcinálókemencét. Kísérleteket végeznek pneumatikus timföldszállításra.”) ezt ismételtelen kell hangsúlyozni és a száraz kiszállítás miatt most is nagy lakossági felháborodás van a porszennyezés növekedése miatt.

18. oldal, 3. bekezdés

25. Ez az állítás kifejezetten nem helytálló, a tervdokumentációk nyilvánosan hozzáférhető adatok, még a katasztrófa után is volt olyan tervező cég, amely a belügyminisztériumi értekezleten a gyors kazettaépítést javasolta a hidraulikus kiszállítási technológiára. A Mal Zrt. Vezérigazgatója foglalt úgy állást, hogy a száraz technológia költsége mind beruházási mind folyamatos költség oldalon alig elviselhetően drága lesz, de a társadalmi igények a katasztrófa után nem engedik, hogy

ne legyen technológiaváltás. Sajnálatos, hogy időhiány miatt a Bizottság geotechnikai vagy gátépítő szakértő meghallgatását nem tudta kezdeményezni. Ha a gát tervei „száraziszapos lerakásra” készültek, akkor miért tartalmaztak belövési pontokat és nyelővezeték rendszert?

18. oldal, 4. bekezdés

26. Később az anyag helyesen állapítja meg, hogy: a szélére tett nyelők; kazetta mérete és geometriája; engedélyezett technológia; porzásvédelem, stb. determinálták az üzemelési folyamatokat. Ez a valóságban azt jelenti, hogy a belső medencék vízfeltöltődését csak a kazettaüzemelés legvégső fázisában lehet vörösiszappal kiszorítani, de ahhoz először a Kazetta legalább egy pontján el kell érni vörösiszappal a 216-os betöltési szintet, kialakítani a teherbíró fedőréteget és a csővezetéket a partról befelé kell vinni. Sajnos ennek az a következménye, hogy a kazetta utolsó előtti periódusában igen sok lúgos víz van a kazettán. Amennyiben nincs a második-harmadik negyedévben 2 és félszeres mennyiségű csapadék, akkor se lehetett volna technológiailag érdemben kevesebb vízmennyiség rajta.

18. oldal, 5. bekezdés 2. mondat

27. A visszaállítás fogalom teljesen helytelen, 20 kt/év timföldtermelés (1950) mellett már nem volt megoldható a száraz iszap kiszállítás, ezért álltak át hidraulikus szállítási módra.

18. oldal, 5. bekezdés francia bekezdések

28. Nem tényadatokra épülő állítás, a VI kazetta már 50 évvel ezelőtt is hidromechanizációs eljárással lett töltve.

29. Kifejezetten valótlan állítás, a döntés (1981)1983 hoz-ig nyúlik vissza, s akkor sem az akkori ALUTRÖSZT hozta meg, hanem a Hatóság. Mal menedzsmentről 2000 ősze óta beszélhetünk, a jelenlegi csúcsmenedzsment 2008 késő tavasza óta regnál/t. Részfalazásra hatósági határozatok alapján került sor, pl: részfal bezárásáról a KDT KÖFE 30010-120/1998 sz. Határozat 3.20 a következőket rögzíti „El kell készíteni a VI-X. sz. vörösiszapkazetta térségében a teljes függőleges lezárás műszaki terveit, engedélyezni kell a lezárást és meg kell valósítani. Határidő: 2000.12.31.”

30. annyiban hibás a megállapítás, hogy akkor viszont a csurgalékvizek áramlása a felszín alatti vizekben továbbra is biztosított lett volna és tovább szennyezi a Kolontár térséget Valós igazi alap ok(ok), hogy a Kazetta nem tudta már tervezési fázisban sem az előírásokat és a Hatóság nem rendelkezett a szakmai gárdával, hogy ezt észlelje, így a Probléma a Privatizációs mellékletekben sem jelent meg

18. oldal, 5. bekezdés utolsó bekezdés

31. nem mikrométer akart lenni ez a dimenzió?.

32. Szétáztatás nem tudományos fogalom, az engedélyezett, előírt technológiának vannak hátrányai, például van átmeneti fázis a tiszta lúgréteg és csak 45%-os nedvesség tartalmú vörösiszap között. Ez az átmeneti zóna belső ülepítőkből 6 méter, de ez fizikai-kémia, ennek semmi köze a technológiai üzemmenethez.

19. oldal, 1. bekezdés

33. Csak ismételni tudjuk, a jóváhagyott építési tervdokumentációkor ez már jóval a magánosítás előtt eldőlt. (lásd korábbiakat)

19. oldal, 2. bekezdés

(A bizottság 2011. október 27-i döntése alapján figyelembe véve)

34. szonáros mélységmérés

35. Már egy a tervezést lényegesen meghaladó későbbi hatósági előírás volt az évente egyszeri mérés elrendelése, sajnos ezt csak csónakos méréssel lehetett kivitelezni, kétségtelen, hogy e művelet végzésekor különös figyelemmel kellett eljárni.

19. oldal, 2. pont 5. bekezdés

(A bizottság 2011. október 27-i döntése alapján figyelembe véve)

36. környezethasználati engedély

37. Visszautasítjuk a „csúsztatás” szó használatát. Egyébként ez egy kiragadott mondat egy sok tíz oldalas engedélyből, és egy sok évtizedes dokumentumhalmazból, így önmagában nem értelmezhető. Egyébként egy későbbi részben a Bizottság is **helyesen** megállapítja, hogy a lúgos vizet vissza kell vezetni, mind környezetvédelmi mind gazdasági célszerűségéből. Ez egy a későbbi résszel logikai ellentmondás. Az engedélyezési eljárást egy sok száz oldalas tanulmány benyújtása előzte meg, amely részletesen foglalkozik a technológia azon részével is, hogy a vörösiszap milyen úton kerül a lerakóba. Az engedély technológiát bemutató része ezt tartalmazza is.

38. a jóváhagyott üzemeltetési terv is a hígzagys vörösiszap kihelyezésre és a retúrvíz visszaforgatására vonatkozik

19. oldal, 2. pont 6. bekezdés

39. A bizottság által meghallgatott szakértők még most is kitartanak az akkori minősítés mellett. Az egyes ülésekről készült jegyzőkönyvekben ezek rögzítésre kerültek.

20. oldal, 1. bekezdés

40. Jogilag akkor válik kizárólagosan hulladéklerakóvá, amikor a végleges rekultiváció elvégzésre került.

20. oldal, 2. bekezdés

(A bizottság 2011. október 27-i döntése alapján figyelembe véve)

41. Idézett rész pontosan így szól: „Dorr rendszerű ülepítő berendezésekben szétválasztják a vörösiszapot az alumínátlúgtól. A vörösiszapot a veszteségek csökkentése érdekében ellenáramban mossák Na_2O és Al_2O_3 tartalmának visszanyerése érdekében. A vörösiszapot ezek után hidraulikus úton a vörösiszap kazettákra szállítják.”
42. Ellentmond más a Bizottság által helyesen vélelmezett anyagokkal. Ez a pH már 40g/l NaOH-t jelentene, ez a hatalmas félreértés kategóriája, a pH mérés logaritmikus. Vigyázni kell a megnyilatkozásokkal.
43. (az előzőekben idézett egységes környezethasználati engedély azt is tartalmazza, hogy: „Az utolsó mosófokozatból távozó besűrített vörösiszap zagy szilárdanyag tartalma kb. 300-350 g/l, kausztikus nátrium-koncentrációja kb. 4-5 g/l Na_2O , összes Na_2O tartalma 5-6 g/l.” Az ilyen koncentrációjú Na_2O oldat pH értéke nagyobb, mint 13). Ezt a tényadatsort a Bizottsági meghallgatáson a MAL képviselői 10 sokszorosított példányban a bizottsági tagoknak átadták, ezek szerint mégsem sikerült ezt megértetnünk a Bizottsággal!

20. oldal, 4. bekezdés

44. ez az előírás a felszíni vizekbe történő kezelt vizekre vonatkozik, semmi köze a vörösiszaptérséghez

21. oldal, 2. francia bekezdés

45. nem retúrlúgként, hanem retúrvízként, a kettő anyag koncentrációjában 25-30-szörös eltérés van

21. oldal, 1. bekezdés

46. ez a folyamat az idézett jogszabály bevezetése után kezdett csak erőteljesebbé válni

24. oldal, IV. pont 1.sor

47. Tósokberénd

24. oldal, IV. pont 3. bekezdés

48. A következtetés valótlan tényállást rögzít és egyébként logikailag ellentétes, a tisztelt Bizottság egyébként korábbi megállapításaival. Nem volt szabályozva hatóságilag az összes vízmennyiség és a Mal ilyet nem is kért. Az összetételre vonatkozóan pedig megismételjük az egységes környezethasználati engedélyben foglaltakat: „Az utolsó mosófokozatból távozó besűrített vörösiszap zagy szilárdanyag tartalma kb. 300-350 g/l, kausztikus nátrium-koncentrációja kb. 4-5 g/l Na_2O , összes Na_2O tartalma 5-6 g/l.”

25. oldal, 1. bekezdés

(A bizottság 2011. október 27-i döntése alapján figyelembe véve)

49. 1989-ben kezdődött!

25. oldal, 2. bekezdés

50. Nem volt a gyárnak sem a Trösztnek még az Állami időkben sem ilyen tervezőrészlege, azt állami szakértő tervező cég készítette.

51. Pont ezek azok a számítások, amelyeket a tervező elmulasztott elvégezni, pedig ezek benne voltak a már akkor érvényes tervezői szabványban és az akkori tervezési gyakorlat tartozékai voltak!

52. Ettől függetlenül a Hatóságnak észlelni kellett volna a tervdokumentáció ellenőrzésénél a jóváhagyás előtt a szükséges résszámítások hiányát és hiánypótlásra kellett volna a tervezőt utasítani, mert a gát csak gáttörésre s nem talajtörésre /is/ volt méretezve, ami a katasztrófa elsődleges és döntő oka.

25. oldal, 3. bekezdés

53. Téves megállapítás! Mgj: A kárelhárítási tervet szakértő cég készítette és a Mal az illetékes Hatósághoz benyújtotta és azt a Hatóság jóváhagyta!

54. Szintén hamis tényállítás, a vízmérleg és az intézkedések be lettek az ajkai kihelyezett ülésen mutatva. 70 év óta először történt úgy technológiamódosítás, hogy a gyár és a kazetták vízmérlege a kazetták szemszögéből nézve negatív volt. Az anyag láthatóan szándékosan kerüli azt a kérdéskört, hogy 2010 második és harmadik negyedében több mint 1 millió m³-rel több csapadék esett a résfalon belülre, mint az átlag vagy a 2009-es év. Márpedig ez a csapadékmennyiség 300 évest meghaladó visszatérésnek felel meg (MHT 2011. szeptember 28-i előadásában Szilágyi Attila az OMSZ adatait bemutatva a 2010. évi csapadékot 300 éves visszatérési idejűnek nevezi.

29. oldal, 1. bekezdés

55. A párolgás volt a matematikai egyenlet ismeretlen tényezője, a többi bemenő adat mért és mérhető volt, a párolgást így lehetett számolni. Tény, hogy a vörösiszap szivacshatása miatt az egyenlet nem volt teljes. De még most sem tart ott a tudomány, hogy a modellezés a szivacshatást teljesen leírja.

31. oldal, 1. bekezdés

56. irritáló

33. oldal, 4. pont 2. bekezdés

57. lerakó és a technológia részét is szolgáló- ülepítő- egység

58. A tározóban nem veszélyes hulladék, hanem a technológiai folyamathoz elengedhetetlenül szükséges visszajáratandó alapanyag van.

34. oldal, 1. bekezdés

59. A korrektséghez hozzátartozik az a tényközlés, hogy a Mal Zrt. ismert 2 olyan független szakvéleményt is, amely az előrejelezhetőséget geodéziai eszközökkel kizárja ridegtörés, boltívhatás okán

34. oldal, 5. pont

60. A Katasztrófát talajtörés okozta, amelynek voltak okai, az anyagiáramlás az következmény és nem ok

34. oldal, 6. pont

61. A koncepció, a tervezés, a megvalósítás engedélyezésére és a kivitelezés döntő részére jóval a privatizáció előtt került sor még 100 %-os állami tulajdonlás mellett. Azt is le kell szögezni, hogy a MAL Zrt. nem jogutódja a kazetta létesítését elhatározó ALUTRÖSZT-nek.

39. oldal, 2. bekezdés

62. Katasztrófa bekövetkeztét követően megváltoztatott, 2011. évben hatályos!!!

40. oldal, 3. bekezdés

63. a nátronlúg a mai napig nem tartozik a 18/2006. (I.26.) Korm. rendelet hatálya alá

45. oldal, E. fejezet I. ; 4. pont

64. Minden kétséget kizárólag a Kormánybiztosság szerepe elvülhetetlen, de a száraziszap technológiára azért lehetett átállni, mert a „fizikai-kémia” nagyberuházást már a Mal 2009-ben végrehajtotta és most csak a préselés kvázi fizikai folyamata maradt hátra. Mind a tervezést mind a modellt a Mal menedzsmentje választotta, a KB-ság óvó tekintete mellett.

- * A határozatot az Országgyűlés a 2010. november 29-i ülésnapján fogadta el.
- * A határozatot az Országgyűlés a 2010. december 6-i ülésnapján fogadta el.